

Tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta koulujen esiopetukseen ja tehostetun tuen toteutuminen koulujen esiopetuksessa Espoossa

Mirva Jaatinen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta koulujen esiopetukseen ja tehostetun tuen toteutuminen koulujen esiopetuksessa Espoossa

Mirva Jaatinen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2020

Mirva Jaatinen

Tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta koulujen esiopetukseen ja tehostetun tuen toteutuminen koulujen esiopetuksessa Espoossa

Vuosi 2020

Sivumäärä 47

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Espoon kaupungin opetustoimen alaisuudessa kouluilla toimivan esiopetuksen tehostettuun tukeen liittyviä käytäntöjä sekä alkukartoituksen omaisesti kartoittaa varhaiskasvatusyksiköiden esiopetuksen vastaavia käytäntöjä. Tavoitteena oli tuoda esiin mahdolliset tehostetun tuen käytännön toteutukseen liittyvät tarpeet koulujen esiopetusryhmissä sekä kiinnittää huomiota tehostetun tuen toteutuksen yhdenvertaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen koulujen ja varhaiskasvatusyksiköiden esiopetuksessa.

Selvitys tehtiin pääasiassa laadullisena tutkimuksena, jota täydennettiin muutamilla taustatietoihin ja laadullisten kysymysten lähtökohtiin liittyvillä määrällisen tutkimuksen kysymyksillä. Selvitys koostui yhden laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan sähköisestä alkukartoitushaastattelusta sekä opetustoimen alaisuudessa toimiville esiopettajille suunnatusta, avoimia- ja monivalintakysymyksiä sisältävästä sähköisestä teemakyselystä. Viitekehyksenä käytettiin esiopetusta, lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea ja sitä määrittäviä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakirjoja sekä tukeen liittyvää aiempaa tutkimusta.

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ei toteudu kaikissa opetustoimen alaisissa esiopetusryhmissä. Kun lapsen tuen tarve havaitaan vasta esiopetuksessa, ovat tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt ja tuen muodot sen sijaan hyvin pitkälti samanlaisia sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen alaisessa esiopetuksessa. Niiltä osin tuen toteutuksen yhdenvertaisuus ja yhdenmukaisuus näyttää siis toteutuvan hyvin.

Ensisijaisena kehittämistarpeena nousi esiin tarve yhtenäistää tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen siirtymisen käytännöt Espoon opetustoimen alaisessa esiopetuksessa. Muita esiin tulleita kehittämistarpeita olivat varhaiskasvatussuunnitelmien pedagogisen kirjaamisen tarkentaminen ja tuen tarpeiden tarkempi kartoittaminen varhaiskasvatuksessa jo ennen esiopetukseen siirtymistä. Lisäksi todettiin, että opetustoimen alaiseen esiopetukseen tarvittaisiin myös pienryhmiä tehostettua tukea tarvitseville lapsille.

Asiasanat: esiopetus, kasvun ja oppimisen tuki, tehostettu tuki, varhaiskasvatus

Mirva Jaatinen

Transference of intensified support to preschool education and its implementation in Espoo

Year	2020	Pages	47
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to find out about the practises related with intensified support in preschool education under Espoo city's Education department and also to survey the equal practises in preschool education organised in early childhood education units. The objective was to find out about the possible needs in the implementation of intensified support and also to focus on the equality and congruence of the implementation of intensified support in preschool education in schools' and the early childhood education units' preschool education.

The thesis was mainly a qualitative study supplemented with some quantitative questions related with background information and the basis of the qualitative questions. The thesis was comprised of a preliminary e-mail interview of an all-round early childhood special education teacher and an online theme questionnaire for preschool teachers, who work under Espoo city's Education department. The questionnaire had both open and multiple-choice questions. The theoretical framework was comprised of preschool education, support of a child's development, growth and learning, the documents related to early childhood education and preschool education and prior studies related with the support.

The findings show that the transference of the support of development and learning which equals to intensified support does not actualise in all the preschool groups, which operate under Espoo city's Education department. When the child's need for support is noticed in preschool, it seems that the practises related with transitioning into intensified support and the forms of support are very much the same in both preschools which operate under the Early childhood education department and under the Education department. It seems that the equality and congruence are actualised well.

The primary developmental need is the need to unify the practises of transference of the support of development and learning which equals intensified support in the preschool education operating under Espoo city's Education department. Other developmental needs were to particularize the pedagogical documentation of the early childhood education plans and to chart more carefully the children's needs of support already before they transition into preschool. In addition it was noted that there is a need for smaller groups in the preschool education for the children who need intensified support.

Keywords: preschool education, support of growth and learning, intensified support, early childhood education and care

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Teoreettiset ja käsitteelliset lähtökohdat - kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa	6
2.1	Kasvun ja oppimisen tuki käytännössä	8
2.2	Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki	9
2.3	Inklusio ja integraatio.....	10
2.4	Kasvun ja oppimisen tuen toteutuminen aiempien tutkimusten valossa	11
3	Tutkimuksen toteutus	14
3.1	Tutkimusmenetelmät	14
3.2	Tutkimusprosessin eteneminen, aineiston keruu ja tutkimuskysymys	15
3.3	Aineiston analyysi	16
4	Tutkimuksen tulokset	16
4.1	Laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan haastattelu	17
4.1.1	Kehityksen ja oppimisen tuen järjestäminen.....	17
4.1.2	Tuen siirtymisen käytännöt, toimivuus ja kehittäminen	18
4.1.3	Tehostetun tuen muodot, riittävyys ja lisätarve	19
4.2	Esiopettajille kohdistettu tutkimuskysely	20
4.2.1	Tehostettuun tukeen siirtyminen	20
4.2.2	Tehostetun tuen muodot ja yhteistyö	21
4.2.3	Tuen vaikutus ryhmäkokoon ja tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus	23
4.2.4	Siirtymiskäytäntöjen kehittäminen ja haasteet	24
4.2.5	Tehostetun tuen riittävyys ja lisätarve	24
5	Pohdinta	25
5.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	28
5.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	29
6	Kehittämisehdotukset	30

1 Johdanto

Työskennellessäni aiemmin espoolaisen koulun esiopetusryhmissä lastenhoitajana ja esiopetukseen liittyvässä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajana huomioni kiinnittyi siihen, että liittyvässä varhaiskasvatuksessa tehostetun tuen päätöksen saaneilla lapsilla ei esiopetuksen puolella ollut samaa tuen päätöstä vaan he olivat yleisen tuen piirissä. Tästä huomiosta syntyi tarve tutkia asiaa perusteellisemmin opinnäytetyön kautta.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään koulujen opetustoimen alaisena toimivien esiopetuspaikkojen tehostettuun tukeen liittyviä käytäntöjä sekä alkukartoituksen omaisesti vastaavia varhaiskasvatusyksiköiden käytäntöjä Espoossa. Selvitys toteutetaan pääasiassa laadullisena tutkimuksena, jota täydennetään muutamilla taustatietoihin ja laadullisten kysymysten lähtökohtiin liittyvillä määrällisen tutkimuksen kysymyksillä. Tutkimusaineisto hankitaan yhden laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan (lveo) sähköisellä alkukartoitushaastattelulla sekä Espoon koulujen opetustoimen alaisuudessa toimiville esiopettajille suunnatulla, avoimia- ja monivalintakysymyksiä sisältävällä sähköisellä teemakyselyllä. Laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan alkukartoitushaastattelun tarkoituksena on saada tietoa varhaiskasvatuksen menettelytavoista tehostetun tuen tarpeen selvittämisessä, tuen aloittamisessa ja tuen siirtymisessä lapsen siirtyessä yhdestä varhaiskasvatusyksiköstä toisen varhaiskasvatusyksikön esiopetukseen. Lisäksi haastattelun avulla selvitetään, miten tehostettua tukea toteutetaan varhaiskasvatusyksiköissä toimivissa esiopetusryhmissä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin mahdolliset tehostetun tuen käytännön toteutukseen liittyvät tarpeet koulujen esiopetusryhmissä. Lisäksi tavoitteena on kiinnittää huomiota tehostetun tuen toteutuksen yhdenvertaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen koulujen ja varhaiskasvatusyksiköiden esiopetuksessa, jotta kaikki esiopetuksessa olevat lapset olisivat tuen suhteen tasa-arvoisessa asemassa esiopetuspaikasta riippumatta.

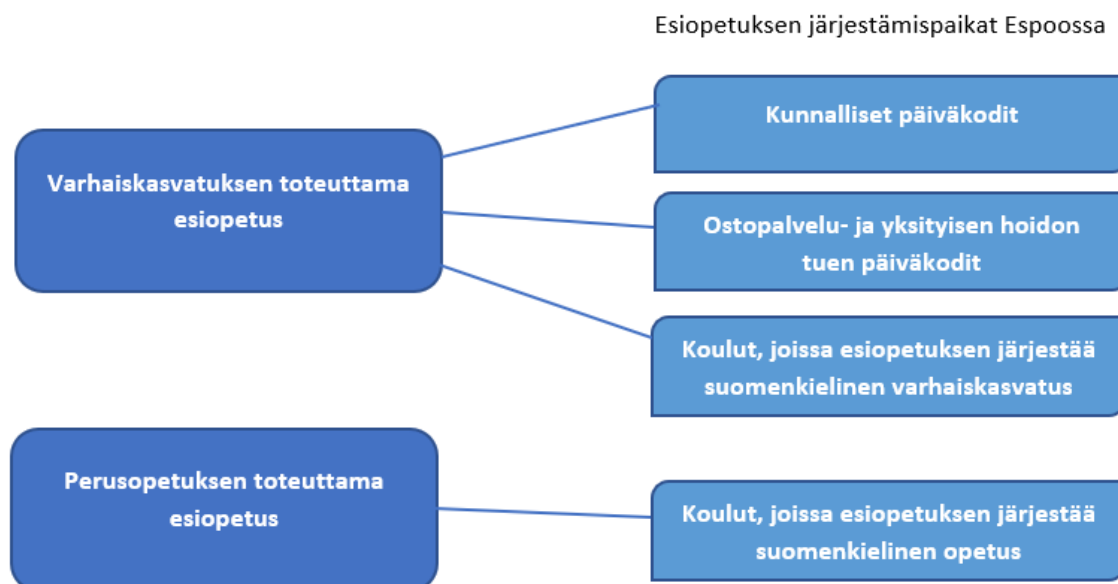
Tutkimuskysymys tarkentui vastausaineiston perusteella. Lopulliseksi tutkimuskysymykseksi muotoutui ”Mitä tekijöitä tehostettuun tukeen esiopetuksessa liittyy?”.

2 Teoreettiset ja käsitteelliset lähtökohdat - kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa (L628/1998). Lain mukaan kunnat ovat velvollisia järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunnat ovat velvollisia järjestämään esiopetusta oppivelvollisuuden alkamisvuonna 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

(L628/1998, 4 §.) Käytännössä esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa, kouluilla tai muissa siihen soveltuvissa paikoissa. Sitä voivat järjestää erillisellä luvalla myös yksityiset perusopetuksen järjestäjät ja valtion oppilaitokset. Lisäksi kunnat voivat hankkia esiopetusta ostopalveluna julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta. (Opetushallitus 2020.)

Espoossa esiopetusta järjestetään päiväkotien ja koulujen tiloissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toteuttamana. Varhaiskasvatuksen toteuttamana esiopetusta järjestetään kunnallisissa, ostopalvelu- ja yksityisen hoidon tuen päiväkodeissa ja kouluilla, joissa esiopetuksen järjestää suomenkielinen varhaiskasvatus. Edellä mainittujen lisäksi esiopetusta järjestetään kouluilla suomenkielisen opetuksen alaisuudessa. (Esiopetuksen järjestämistavat 2020). Katso kuvio 1. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysely kohdistettiin juuri suomenkielisen opetuksen alaisuudessa toimiville esiopettajille.

Kuvio 1 Esiopetuksen järjestäminen Espoossa

Esiopetusta ohjaa ja määrittelee valtakunnallisena normina Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Siinä määritellään myös, kuinka lapsen oppimista ja kasvua tuetaan tilanteessa, jossa tavallinen esiopetus ei ole lapsen tuen tarpeen kannalta riittävää. Nykyajan haasteena on pienten lasten ongelmien lisääntyminen samoin kuin koululaisten käytöshäiriöiden ja oppimisvaikeuksien lisääntyminen. Siksi onkin tärkeää, että oppimiseen liittyvät haasteet tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Lautela 2011, 34.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2016,44) todetaan, että perusopetuslain mukaisesti esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat kasvun ja oppimisen tuen piiriin, mikä tarkoittaa sitä, että tuen tarpeen ilmetessä lapsilla on heti oikeus riittävän tuen saamiseen. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki jaetaan kolmeen tasoon: yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Kaikilla edellä mainituilla tuen tasoilla voidaan tukimuotoina käyttää perusopetuslain

säädösten mukaan esimerkiksi erityisiä apuvälineitä, avustaja- ja tulkitsemispalveluita sekä osa-aikaista erityisopetusta. Lapselle annettun tuen on myös oltava joustavaa, tuen tarpeen mukaan muuttuvaa ja pitkäjänteisesti suunniteltua ja sitä annetaan niin kauan kuin on tarpeen. (Opetushallitus 2016, 44.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan kasvun ja oppimisen tuen sijaan kehityksen ja oppimisen tuesta ja todetaan, että varhaiskasvatuksessa lapsen kehityksen ja oppimisen tuki perustuu lapsen tarpeisiin. Tuen tulee toteutua johdonmukaisena jatkumona sekä varhaiskasvatuksessa että lapsen siirtyessä esiopetukseen. (Opetushallitus 2018, 54.)

Myös lastensuojelulaki velvoittaa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät viranomaiset tukemaan vanhempia ja huoltajia lastensa kasvatuksessa eli heidän tulee riittävän varhain pyrkiä tarjoamaan perheelle tarvittavaa apua (L 417/2007, 2 §). Päivähoidossa, opetuksessa, äitiys- ja lastenneuvolassa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa annettava tuki ja erityinen tuki on ehkäisevää lastensuojelua, jonka avulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. (L 417/2007, 3 a §.)

2.1 Kasvun ja oppimisen tuki käytännössä

Käytännössä kasvun ja oppimisen tukeminen tarkoittaa sitä, että lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan sekä oppimisympäristöön liittyvien että yhteisöllisten ratkaisujen avulla kiinnittämällä huomiota etenkin oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn, niiden varhaiseen tunnistamiseen sekä esteettömyyteen. Monialainen yhteistyö lasten kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden kesken on erittäin tärkeää tuen tarpeen huomaamisessa samoin kuin tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Peruseriaatteena tuen tarpeen arvioinnissa ja siihen liittyvissä ratkaisuissa sekä perusopetuslain mukaisissa päätöksissä on se, että ne tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esiopetuksen alettua. Tuen tarve on usein huomattu jo ennen esiopetuksen alkua, ja silloin lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumo turvataan esiopetuksen, huoltajien, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen ja neuvolan välisellä yhteistyöllä. Esiopetuksessa myös hyödynnetään tietoja lapsen aiemmin, ennen esiopetuksen alkua saamasta tuesta. (Opetushallitus 2016, 44; Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 34.)

Espoossa käytäntönä on se, että lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen arvioidaan yhdessä esiopetushenkilöstön, huoltajien ja oppilashuollon ammattihenkilöstön kanssa lapsen varhaiskasvatuksessa saaman tuen riittävyttä (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 34). Tiedonsiirrossa käytetään välineenä tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Varhaiskasvatuksen opettaja, jonka ryhmästä lapsi siirtyy, sopii ensin huoltajan kanssa tiedonsiirrosta ja vastaa siitä. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen opettaja laatii esiopetukseen siirtyvälle lapselle pedagogisen arvion tai selvityksen varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukemana. Esiopetuksen alettua pedagogiset asiakirjat käsitellään opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on kutsua siirtopalaveriin tulevan esiopetusyksikön edustaja sekä muut tarvittavat henkilöt (esimerkiksi varhaiskasvatuksen

erityisopettaja) tai muuten huoltajan kanssa sopien huolehtia tarpeellisen tiedon asianmukaisesta siirtymisestä tukea tarvitsevien lasten osalta. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2019, 50.)

Lapsen kasvua ja oppimista tuettaessa tehdään yhteistyötä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken ja yhteistyöhön liittyvät käytännöt on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa ja yksikkökohtaisessa esiopetussuunnitelmassa. Kouluissa esiopettaja konsultoi erityisopettajaa ja oppilashuollon ammattihenkilöstöä ja varhaiskasvatuksen puolella erityislasterhanopettajaa arvioidessaan lapsen tuen tasoa ja tukitoimien riittävyttä. Oppilashuollon ammattihenkilöstöön kuuluvat sekä opetuksen että varhaiskasvatuksen järjestämässä esiopetuksessa neuvolan terveydenhoitaja ja lasten kuntoutuspalveluiden työntekijät. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 35.)

Esiopetukseen siirtyvissä lapsissa on myös niitä, jotka ovat saaneet varhaiskasvatuksessa tehostettua kasvun ja oppimisen tukea moniammatilliseen arvioon perustuen. Heidän kohdallaan tukea koskevat asiat on kirjattu tukitoimisuunnitelmaan ja tukea on toteutettu lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman mukaan. Esiopettaja voikin hyödyntää huoltajan luvalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja konsultoida tarvittaessa sen laatintua lastentarhanopettajaa. Lapsen aiempi tuki ja tuen tarpeen jatkuminen esiopetuksessa huomioidaan pedagogisessa arviossa, jossa arvioidaan myös lapsen mahdollisten apuvälineiden tarve ja muut palvelut, joita esiopetukseen osallistuminen edellyttää. Tarvittaessa lapsen on Espoon päiväkotien esiopetuksessa mahdollista saada tehostettua tukea myös pienennetyissä esiopetusryhmissä tai integroiduissa ryhmissä. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 37-38.)

Jotta lasten ongelmat eivät pääsisi syvenemään ja tulemaan monimuotoisemmiksi pyritään niiden syvenemistä ja mahdollisia oppimisvaikeuksia ehkäisemään varhaisen tunnistamisen ja tuen kautta (Turja 2017, 148). Lasten yksilölliseen tukemiseen tarvitaan riittäviä henkilökuntaresursseja ja osaamista. Isot ryhmäkoot eivät ole hyväksi kenellekään lapselle, mutta ne ovat hyvin haitallisia etenkin sellaisille lapsille, joilla on haasteita esimerkiksi toimivien kaverisuhteiden luomisessa, toimintojen hahmottamisessa, keskittymisessä ja muihin luottamiseksi. (Turja 2017, 161-162.)

2.2 Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki

Yleinen tuki on ensimmäinen tukimuoto, jolla vastataan lapsen tuen tarpeeseen. Se pitää sisällään erilaisia yksittäisiä tukitoimia, joilla pyritään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa vaikuttamaan tilanteeseen. Käytännössä tukitoimet ovat esimerkiksi yksilöllisiä materiaaleja ja välineitä, osa-aikaista erityisopetusta tai opetusohjelmia, jotka soveltuvat esiopetukseen. Yleisen tuen aloittamiseen ei vaadita mitään erityisiä päätöksiä eikä tutkimuksia. (Opetushallitus 2016, 45-46.) Heti kun lapsi aloittaa esiopetuksessa, käynnistyy hänen tuen tarpeensa havainnointi. Lapsen esiopetuksen suunnitelmaan (LEOPS) kirjataan lapsen yleisen tuen

tavoitteet ja tarvittavat tukitoimet. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Esiopetusryhmässä lasten tuki suunnitellaan kokonaisuudeksi ja suunnitelma pitää sisällään lasten yksilölliset opetukseen osallistumisen edellyttämät tukitoimet sekä lasten tarpeiden mukaiset oppimisympäristön muutokset. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 36.)

Kun lapsi tarvitsee säännöllistä tukea tai yhtäaikaaisesti useampia tukimuotoja, täytyy hänelle antaa tehostettua tukea, joka perustuu opettajan tai opettajien laatimaan pedagogiseen arvioon. Tuki kirjataan lapsen henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan ja se järjestetään yhteistyössä opettajien ja muun henkilöstön kesken. Yleiseen tukeen verrattuna tehostettu tuki on pitkäjänteisempää ja vahvempaa ja tarkoittaa mahdollisuutta käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityiseen tukeen liittyvää erityisopetusta. (Opetushallitus 2016, 46.) Espoon kaupungin esiopetuksessa lapsen siirtyminen tehostettuun tukeen käsitellään esiopettajan laatiman pedagogisen arvion pohjalta sekä huoltajien että oppilashuollon ammattihenkilöstön kanssa. Tuki käynnistyy rehtorin tai esiopetusyksikön johtajan allekirjoitettua pedagogisen arvion. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 37.)

Erityistä tukea voivat saada ne lapset, joiden kasvuun, kehitykseen tai oppimiseen liittyvät tavoitteet eivät muuten tule saavutetuiksi. Erityisen tuen saamiseksi lapsesta tehdään pedagoginen selvitys opettajan ja oppilashuollon ammattihenkilöiden yhteistyönä. Lapsen edellytyksiä saattavat heikentää esimerkiksi vakava sairaus tai vamma. Erityiseen tukeen kuuluvat erityisopetus sekä muu lapsen tarvitsema tuki, joka on perusopetuslain mukaista. Tuen toteutukseen tulee olla käytettävissä erityispedagogista osaamista. Erityistä tukea saavan lapsen oppiminen pyritään turvaamaan erityisopetuksen pedagogisilla ratkaisulla, jotka voivat olla esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai välineisiin ja materiaaleihin liittyviä. (Opetushallitus 2016, 48-49.)

Erityisen tuen päätökset tehdään Espoossa yleensä ennen esiopetuksen alkua ja ne koskevat pääasiassa niitä lapsia, jotka ovat saaneet pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen. Päiväkohteissa järjestettävässä esiopetuksessa lapset voivat saada erityistä tukea ja erityisen tuen päätökseen pohjautuvaa osa-aikaista erityisopetusta integroiduissa ryhmissä, joissa henkilökunnalla on erityispedagogista osaamista ja ryhmäkoko on tavanomaista pienempi. Muissa esiopetusryhmissä antaa erityisopettaja tai resurssi- tai konsultoiva erityislastentarhanopettaja erityistä tukea saavalle lapselle osa-aikaista erityisopetusta. Sen lisäksi lapsi saa tarvittaessa oppilashuollollista tukea, avustajapalvelua tai tarvittavia erityisiä apuvälineitä erityisen tuen päätökseen perustuen. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 41.)

2.3 Inkluisio ja integraatio

Inklusiolle ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää, mutta sitä voidaan määritellä esimerkiksi sen taustalla olevien arvojen, kuten kaikkien ihmisten yhtäläisten oikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden pohjalta (Viitala 2018, 46). Ainscowiin & Sandhilliin (2010)

viitaten Viitala (2018, 46) tuo esiin, että inklusioon liittyviä, kasvatuksen kannalta tärkeitä arvoja ovat yhteisöllisyys ja osallisuus, ja lisäksi muita inklusioon kuuluvia arvoja ovat huolenpito, myötätunto, rakkaus, rehellisyys, luottamus, rauhanomaisuus, rohkeus, ilo ja toiveikkuus. (Viitala 2018, 46.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018, 15) mukaan lapsen kehityksen ja oppimisen tuki tulisi tarjota inklusiivisesti, mikä tarkoittaa sitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus yhdessä osallistua varhaiskasvatukseen vammaisuudesta, tuen tarpeista tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014, 12, 45) todetaan, että esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden pohjalta, ja että lapsen tarvitsema kasvun ja oppimisen tuki toteutetaan erilaisin joustavin järjestelyin ensisijaisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä.

On tärkeää huomioida, että inklusio ei tarkoita samaa kuin integraatio. Integraatiossa lähtökohtana on ollut segregaatien purkaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että tukea tarvitseva lapsi sijoitetaan muiden lasten kanssa samaan päiväkotiryhmään. Tällöin lapsi tuodaan tavallisen varhaiskasvatuksen piiriin ikään kuin ulkoapäin. (Viitala 2018, 49.)

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on alettu integraation sijaan käyttämään inklusio -käsitettä. Viitala (2018, 49) toteaa Saloviitaan, Lehtiseen & Pirttimaahan (1997) viitaten, että lähtökohtana inklusiossa on kaikille yhteinen varhaiskasvatus. Siinä lapsen yksilöllinen pedagoginen ohjaus ja hänen tarvitsemansa tukitoimet tuodaan hänen omaan päiväkotiryhmäänsä hänen lähiympäristöönsä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen erityisopettajat, terapeutit jne. tukevat lasta hänen omassa päiväkotiryhmässään. (Viitala 2018, 49.)

Kun toteutetaan sosiaalisesti oikeudenmukaista, inklusiivista kasvatusta, pyritään näkemään erilaisten ihmisten moninaisuus kaikkien etuna. Silloin ei puhuta erityisistä tai keskimääräisistä lapsista. Inklusiivisessa opetussuunnitelmassa painottuvat lapsikeskeisyys, kokonaisvaltaisuus, kokemuksellisuus ja se, että lasten ja vanhempien näkemykset otetaan huomioon ja sitä kautta vastataan perheiden moninaisuuteen. (Green & Cherrington 2010, 1-2; Vandebroek 2009, 165-167.) Inklusiossa lapsia ei erotella toisistaan tai keskityä vain johonkin tiettyyn lapsen tuen tarpeeseen liittyvään ominaisuuteen. Sen sijaan lapset nähdään kokonaisvaltaisesti lapsina. (Booth, Ainscow & Kingston 2006, 4.)

2.4 Kasvun ja oppimisen tuen toteutuminen aiempien tutkimusten valossa

Opetus- ja kulttuuriministeriön keväällä 2017 käynnistämässä valtakunnallisessa selvitystyössä kartoitettiin varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen kehityksen ja oppimisen tuen toteuttamiseen liittyviä tekijöitä. Selvityskyselyyn vastanneista noin puolet edusti kuntia, joissa oli varhaiskasvatuksessakin siirrytty perusopetuslain (628/1998) mukaiseen kolmiportaisen tuen

rakenteeseen. Kun vastausten perusteella verrattiin lasten saamaa tukea varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa havaittiin, että esiopetuksessa lapset saavat selkeästi useammin tarvitsemansa tuen. Kolme tärkeintä syytä siihen, ettei kaikille tukea tarvitseville voitu järjestää heidän tarvitsemaansa tukea, olivat henkilöstön vaihtuvuus, resurssipula sekä puutteet varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakäytännöissä. (Eskelinen & Hjelt 2017, 5.)

Eskelinen & Hjelt (2017, 77) toteavat, että tuen kolmiportainen malli on määritelty perusopetuslaissa (628/1998). Tukiportaiden välillä siirtyminen on joustavaa ja lapsi voi olla tuen piirissä myös tilapäisesti. Tämä prosessi tosin edellyttää pedagogisen arvion tai selvityksen tekemistä. Varhaiskasvatuslaissa lasten saaman tuen rakenne ei ole yhtä selkeästi jäsennetty kuin perusopetuslaissa. Varhaiskasvatuslaissa sanotaan, että lapsen tuen tarpeet tunnistetaan ja niihin järjestetään tarkoituksenmukaista tukea. Tehostetusta tai kevyemmästä tuesta varhaiskasvatuslaissa ei siis ole mainintaa, eikä tuen tasoja ole selvästi määritelty. Tästä syystä kunnissa käytetään tukeen liittyen eri käsitteitä, tuen rakenteet ovat epäselviä ja tukikäytännöt vaihtelevat. Myöskään joustavuus tukimuodosta toiseen siirryttäessä ei edellä mainitusta syystä johtuen toteudu toivotusti. Tästä voi seurata se, että tuen tarpeen muuttuessa lapsi ei siirrykään kevyempään tai vahvempaan tukeen. (Eskelinen & Hjelt 2017, 77.)

Oppimisen tukea varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään kartoittaneessa hankkeessa tutkittiin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimijoille lähetetyn valtakunnallisen kyselyn avulla tuen toteutumista varhaiskasvatuksessa. Tulosten perusteella tuen arvioitiin pääosin toteutuvan hyvin. Tuki toteutetaan varhaiskasvatuksessa päivittäisen toiminnan osana. Tuloksissa ei kuitenkaan käynyt selvästi ilmi, onko pedagoginen tuki riittävää myös paljon tukea tarvitseville lapsille, jotka tarvitsevat tukea kehitykseen, oppimiseen ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen toimintaan osallistumiseen. Rakenteellisia tukitoimia on tulosten mukaan tarjolla vain harvoille lapsille ja niiden saaminen nopeasti ei yleensä ole mahdollista. Niissäkin tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee vaativampaa tukea, korostuvat ei-rakenteelliset, kevyemmät tukitoimet. (Vainikainen ym. 2018, 4.)

Vainikaisen ym. (2018, 5) mukaan tuen järjestämisessä oli selviä alueellisia eroja. Erot näkyivät muun muassa siinä, että lapsista suurempi osa sai maaseutumaaisissa kunnissa kehityksen ja oppimisen tukea kuin muissa kunnissa. Esiopetuksen osalta tutkimustulokset antoivat tarjolla olevasta kasvun ja oppimisen tuesta ristiriitaisen kuvan. Toisaalta tuen arvioitiin pääosin toteutuvan hyvin, mutta rakenteellista tukea saavat vain harvat. Tutkimustuloksissa yllättävää oli se, että rakenteellista tukea ei myöskään yleensä tarjota kahden kuukauden kuluessa tarpeen ilmenemisestä. Esiopetuksessa tarjottavasta kasvun ja oppimisen tuesta on säädetty perusopetuslaissa (628/1998) ja sitä täydentävästi oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Lasten oppimisedellytysten ja tuen jatkumon turvaamisen kannalta olisi

tärkeää, että he saisivat riittävää ja tarkoituksenmukaista tukea esiopetuksessa. (Vainikainen ym. 2018, 5.)

Vainikainen ym. (2018, 5) suosittelevat tutkimuksensa perusteella, että jatkossa olisi tarpeen tarkemmin tarkastella tuen tarkoituksenmukaisuutta, järjestelyjä ja riittävyyttä varhaiskasvatuksen henkilökunnan, vanhempien ja tukea tarvitsevien lasten näkökulmasta. Koska varhaiskasvatuksessa käytettävän tuen käsitteistö ja tuen mallit vaihtelevat kunnittain, suosittelevat Vainikainen ym. (2018, 5) myös, että lainsäädännössä tulee täsmentää alle 6-vuotiaiden varhaiskasvatuksessa käytettäviä kehityksen ja oppimisen tuen käsitteitä. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että varhaiskasvatuksessa on käytäntöjä, jotka hidastavat tai estävät lapsen tuen piiriin pääsemistä. Näitä käytäntöjä tulee poistaa ja kehittää niiden tilalle joustavia, tuen saamista helpottavia käytäntöjä. (Vainikainen ym. 2018, 6.)

Lapsille olisi myös pystyttävä nopeasti ja joustavasti tarjoamaan tarkoituksenmukainen ja riittävä tuki rakenteellisten tukitoimien muodossa. Siksi varhaiskasvatuksen järjestäjien ja tuottajien tulee huomioida tämä tukiresursseissa niin, että tukea on mahdollista tarjota myös kesken vuotta ilmenevään tarpeeseen. Lisäksi henkilöstön täydennyskoulutus tulisi huomioida. (Vainikainen ym. 2018, 6.)

OAJ on vuonna 2018 julkaissut selvityksen lapsen kasvun ja oppimisen tuesta nimeltä Oppimisen tukipilarit esiopetuksessa. Selvityksen tuloksina kävi ilmi, että vastanneista esiopetuksen opettajista vain 29 prosentin ja erityisopettajista 50 prosentin mielestä lapset saavat tarvitsemansa tuen viipymättä. Syynä tuen hitaaseen käynnistymiseen tai toteutumiseen on liiallinen byrokraattisuus. Lapsen mahdollisuus saada esiopetuksessa tarvitsemaansa erityisopetusta toteutui heikoimmin. 22 % vastaajista kertoi, ettei esiopetuksessa ollut koskaan tarjolla osa-aikaista erityisopetusta ja yhtä moni kertoi, ettei lapsilla ollut erityiseen tukeen liittyen mahdollisuutta saada erityisopetusta. Selvityksessä kävi myös ilmi, että tuen tarpeessa olevia lapsia ei useinkaan huomioida lapsiryhmien koossa. Näin kertoi yli kolmannes vastaajista. Lisäksi selvityksessä todetaan, että lapsen tai lapsiryhmän toiminnassa ei voida huomioida asiakirjoihin kirjattuja tavoitteita, mikäli toiminnan suunnittelua ja arviointia varten ei ole käytettävissä tarpeeksi aikaa. Tällöin pedagogisista asiakirjoista tulee pelkkä muodollisuus, mikä ei ole lapsen edun mukaista. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2018, 2.)

Selvityksen perusteella OAJ:n esittämissä toimenpide-ehdotuksissa todetaan muun muassa, että erityisryhmiä ja pienryhmäopetusta tarvitaan edelleen. Esiopettajat tarvitsevat pedagogisten asiakirjojen laatimista varten riittävästi työaikaa. Lomakkeiden laatimista tulee yksinkertaistaa ja niissä olevia päällekkäisyyksiä tulee karsia. Esiopettajien ja johtajien erityispedagogisia perusvalmiuksia täytyy parantaa ja pedagogista johtajuutta täytyy vahvistaa. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2018, 3.)

3 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvataan tutkimusprosessin eri vaiheet. Tutkimus toteutettiin pääosin laadullisena tutkimuksena, mutta mukana oli myös muutamia määrällisiä kysymyksiä, joiden avulla kartoitettiin laadullisiin kysymyksiin liittyviä lähtökohtia. Aineiston keruu toteutettiin yhden Espoon kaupungin palveluksessa työskentelevän laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan (lveo) sähköpostitse tehdynä alkukartoitushaastatteluna sekä Espoon kouluilla opetustoimen alaisuudessa työskenteleville esiopettajille suunnattuna, avoimia- ja monivalintakysymyksiä sisältävänä sähköisenä puolistrukturoituna teemakyselynä. Haastattelun ja teemakyselyn kysymykset ovat liitteessä 1. Esiopettajille suunnatun kyselyn osalta päädyttiin kasvokkain tai puhelimitse tehtävän teemahaastattelun sijaan haastattelunomaiseen sähköiseen teemakyselyyn tiedusteltuani esiopettajana työskentelevältä työkaveriltani hänen näkemystään asiasta. Hän toi esiin sähköisen kyselyn etuna sen, että vastaaja saa vastata kysymyksiin rauhassa näkemyksiään pohtien ja voi näin varmistua siitä, että saa sanottua juuri sen, mitä haluaa.

3.1 Tutkimusmenetelmät

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää, joka on hyvin moninaista. Tässä tutkimusmenetelmässä pyritään kohteen mahdollisimman kokonaisvaltaiseen tutkimiseen ja tosiasioiden paljastamiseen tai löytämiseen. Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä se, että ihmisiä suositaan tiedonkeruun välineinä ja tutkija luottaa tutkittavien kanssa käytyihin keskusteluihin ja omiin havaintoihinsa. Tutkimuksen kohdejoukon valinnassa ei käytetä satunnaisotoksen menetelmää vaan joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia asioita ja siksi tutkimuksen lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Tutkimus on joustavaa ja suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaan. Aineiston hankinnassa käytetään menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat tulevat hyvin näkyviin. Näitä ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi, teemahaastattelu, ryhmähaastattelut sekä erilaisten tekstien ja dokumenttien diskursiiviset analyysit. Tutkimusaineistoa tulkittaessa huomioidaan vastausten ainutlaatuisuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 161,164.)

Määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen liittyvänä tausta-ajatuksena on se, että todellisuus muodostuu objektiivisesti todettavissa olevista tosiasioista. Siinä annetaan suuri merkitys yleispäteville syyn- ja seurauksen laeille. Määrälliselle tutkimukselle keskeisiä tekijöitä ovat: aiemmat teorit, johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, käsitteiden määrittely sekä hypoteesien esittäminen. Siihen liittyvät myös aineiston keruun tai koejärjestelyjen suunnitelmat, joissa olennaista on se, että havaintoaineisto soveltuu numeeriseen, määrälliseen mittaamiseen. Lisäksi olennaista on tutkittavien henkilöiden tai koehenkilöiden valinta - koehenkilöt ja otantasuunnitelmat määritellään usein tarkasti; muuttujista muodostetaan taulukko

ja aineisto muotoillaan tilastollisesti käsiteltäväksi. Lopuksi tehdään päätelmiä havaintoaineiston tilastollisen analyysin pohjalta. (Hirsjärvi ym. 2018, 139-140.)

Aineistonkeruumenetelminä käytetyt sähköinen haastattelu ja teemakysely kuuluvat yleisiin laadullisessa tutkimuksessa käytettyihin menetelmiin, joita lisäksi ovat muun muassa muuten toteutetut kyselyt ja haastattelut sekä erilaisista dokumenteista koottu tieto ja havainnointi. Näitä voidaan käyttää joko yksin tai yhdisteltynä, tutkittavasta ongelmasta riippuen, ja laadullisen tutkimuksen lisäksi näitä voidaan käyttää myös määrällisen tutkimuksen aineistojen keruussa. Haastattelu ja kysely eroavat menetelminä toisistaan lähinnä siinä, miten tiedonantaja tilanteessa toimii, eli onko kyseessä itseksensä vai vuorovaikutustilanteessa tapahtuva vastaaminen. Sähköpostihaastattelu kuitenkin muodostaa poikkeuksen, eli siinä haastateltava saa kysymykset sähköpostitse ja haastattelija esittää häneltä saamiinsa vastauksiin tarkentavia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62-63.)

3.2 Tutkimusprosessin eteneminen, aineiston keruu ja tutkimuskysymys

Tutkimusprosessi käynnistyi tutkimuslupien hakemisella Espoon kaupungilta kesäkuussa 2019. Tutkimukseen tarvittiin kaksi tutkimuslupaa, koska tutkimus kohdistui sekä Espoon suomenkieliseen varhaiskasvatukseen että suomenkieliseen opetukseen. Esiopettajille suunnattu tutkimuskysely laadittiin Kyselynetti.com -verkkosivuston kautta. Kyselylomake koostui kolmesta taustatietokysymyksestä, joissa kysyttiin vastaajan toimipaikkaa, esiopetusryhmän kokoa ja niiden ryhmässä olevien oppilaiden määrää, joille oli ennen esiopetukseen tuloa tehty varhaiskasvatuksessa tehostetun tuen päätös. Varsinaiset tutkimuskysymykset koostuivat strukturoiduista kysymyksistä, joihin liittyi tarkentavia avoimia kysymyksiä.

Tutkimuslupien varmistuttua lähetettiin ensin alkukartoitushaastattelu sähköpostitse lveolle 11.9.2019. Lveon esittämien huomioiden pohjalta kysymysten käsitteitä muutettiin Espoon varhaiskasvatuksessa nykyään käytettäviä käsitteitä vastaavaksi. Lopullinen, muokattu haastattelurunko lähetettiin lveolle 23.9.2019.

Esiopettajille suunnattuun teemakyselyyn liittyen lähetettiin kuudentoista koulun rehtorille ja apulaisrehtorille 13.9.2019 sähköpostitse viesti, jossa kerrottiin tutkimuskyselystä, sen tarkoituksesta ja tavoitteista ja pyydettiin rehtoreita välittämään viesti kyselylinkkeineen koulunsa esiopettajille. Kysely lähetettiin Espoon kaupungin verkkosivuilta löytyneen lukuvuoden 2018-19 esiopetusryhmien listauksen pohjalta, jossa oli eritelty varhaiskasvatuksen ja opetustoimen alaisuudessa toimivat ryhmät. Tilanne oli kuitenkin listaan verrattuna muuttunut niin, että kouluista yhdellä esiopetus oli loppunut ja yhdellä siirtynyt syksyllä 2019 varhaiskasvatuksen alaisuuteen. Näin ollen kysely kohdistui lopulta neljäntoista koulun opetustoimen alaisuudessa toimiviin esiopettajiin. Suurimmalla osalla kouluista esiopetusryhmiä on kaksi, kahdella koululla kolme ja kahdella koululla yksi.

Ensimmäiset teemakyselyviestit lähetettiin kouluille syyskuussa. Vastaajille annettiin kolme viikkoa vastausaikaa. Vastauksia tuli kuitenkin vain 3, joten ensimmäinen muistutuspyyntö lähetettiin rehtoreille 10.10., jolloin vastauksia tuli kaksi lisää. Toinen muistutuspyyntö lähetettiin 21.10. ja sen perusteella vastauksia tuli vielä kolme. Viimeiseen asetettuun määräaikaan mennessä vastauksia saatiin yhteensä kahdeksan, joista yhdessä kyselyyn vastaaminen oli jäänyt kesken.

Tutkimuskysymys tarkentui vastausaineiston perusteella. Lopulliseksi tutkimuskysymykseksi muotoutui ”Mitä tekijöitä tehostettuun tukeen esiopetuksessa liittyy?”.

3.3 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä analysoitiin esiopettajilta saadun kyselyaineiston kahden kysymyksen vastaukset teorialähtöistä sisällönanalyysia käyttäen. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa aineiston luokittelun perustana on aikaisempi käsitejärjestelmä, malli tai teoria, jonka pohjalta muodostetaan analyysirunko. Aineistosta poimitaan analyysirunkoon kuuluvat asiat ja myös sen ulkopuolelle jäävät asiat, joista voidaan muodostaa uusia luokkia aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteilla. Aineiston analyysi etenee yleisestä yksityiseen ja analyysia ohjaa aiemman tiedon pohjalta laadittu analyysirunko. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 95, 97.) Strukturoidut kysymykset analysoitiin tilastollisia menetelmiä käyttäen. Lopuista kysymyksistä tehtiin tiedon synteesi aineistolähtöistä sisällönanalyysia mukaillen.

4 Tutkimuksen tulokset

Tutkimusta varten tehtiin sähköpostitse alkukartoitushaastattelu yhdelle Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevälle laaja-alaiselle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle (lveo). Lveon alkukartoitushaastattelun vastaukset raportoidaan seuraavassa alaluvussa aiheittain jaoteltuna. Lveon alkukartoitushaastattelun teemat olivat pääosin samat kuin esiopettajien kyselyssä. Haastattelu jakautui viiteen pääteemaan, joita olivat: lapsen kehityksen ja oppimisen tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa, tuen siirtymisen käytännöt, tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus ja kehittäminen, tehostetun tuen muodot ja riittävyys sekä tehostettuun tukeen liittyvät lisätarpeet.

Espoon kaupungin opetustoimen alaisuudessa työskentelevien esiopettajien sähköiseen kyselyyn vastasi 8 esiopettajaa seitsemältä eri koululta, kahden vastaajan työskennellessä samalla koululla. Opetustoimen alaisten esiopetuskoulujen määrään (n=14) suhteutettuna kyselyn vastausprosentti oli 50 % (n=7). Taustakysymyksinä kysyttiin vastaajien esiopetusyksikköä, esiopetusryhmän oppilasmäärää sekä niiden oppilaiden määrää, joille oli ennen esiopetukseen siirtymistä tehty tehostetun tuen päätös. Jotta vastaajia ei voisi tunnistaa, raportoin edellä mainituista tiedoista ainoastaan tehostettua tukea saaneiden lasten määrät. Vastanneista puolet (50%, n=4) kertoi lapsiryhmissään olevan 1-2 lasta, joille oli tehty tehostetun tuen päätös ennen esiopetukseen siirtymistä. Lisäksi yksi vastaajista kertoi ryhmässään olevan kaksi

oppilasta, joille hänen mielestään olisi pitänyt varhaiskasvatuksessa tehdä tehostetun tuen päätös.

Esiopettajille suunnatun kyselyn avoimet kysymykset jakautuivat viiteen teemaan: tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt, tehostetun tuen muodot ja yhteistyö, tuen vaikutus ryhmäkokoon ja tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus, siirtymiskäytäntöjen kehittäminen ja haasteet sekä tehostetun tuen riittävyys ja lisatarve. Haastattelun ja kyselyn avulla saatiin kartoitettua, eroavatko koulujen ja päiväkotien esiopetusryhmien tukikäytännöt toisistaan ja millaisia eroavuuksia niissä mahdollisesti on.

4.1 Laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan haastattelu

Taustakysymyksenä lveolta kysyttiin hänen toimialueeseensa kuuluvien esiopetusryhmien tehostetun tuen lasten määriä. Tehostettua tukea saavia oli hänen yksikössään yhteensä viisi, joiden lisäksi muutaman oppilaan tukitoimet olivat syksyllä suunnitteluvaiheessa. Vastaajan yksityisyyden suojaan liittyen raportoin määrät niin, ettei niitä voida yhdistää vastaajaan, hänen erityisesti pyydettyään saada pysyä anonyyminä.

4.1.1 Kehityksen ja oppimisen tuen järjestäminen

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuen järjestämiseen ja tuen prosesseihin liittyen on Espoossa käytössä erillinen Lasten tuen käsikirja. Tuen prosessit ovat todella monimutkaisia ja monivaihteisia, eikä niiden kuvaaminen yksiselitteisesti ole mahdollista. Lasten tuen käsikirjassa (2018, 6) kuvataan tukiprosessin alkua seuraavasti: lapsiryhmän varhaiskasvattajat havainnoivat lasten toimintaa ryhmässä ja mikäli heillä herää huoli lapsen kehityksestä tai oppimisesta, otetaan asia puheeksi huoltajien kanssa. Mikäli huoltajat itse ovat huolissaan lapsensa kehityksestä ja oppimisesta, voivat myös he tuoda huolensa esiin varhaiskasvatuksessa. Pyrkimyksenä on tunnistaa lasten tuen tarpeet mahdollisimman varhain, jotta tuki voidaan aloittaa välittömästi tuen tarpeen tultua ilmi. (Lasten tuen käsikirja 2018, 6.)

Kun lapsiryhmässä on havaittu lapsen tuen tarve, tai kun huoltajat ovat kertoneet asiasta, aletaan ryhmän pedagogiikkaa ja toimintatapoja heti muokata lapsen tarpeita vastaavaksi. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen tarvitsema kehityksen ja oppimisen tuki kirjataan tämän varhaiskasvatussuunnitelmaan (vasu). Vasuun kirjataan tukitoimenpiteet, niiden toteutustapa ja arviointi sekä tukeen liittyvä työnjako ja vastuut. Tuen järjestämisessä hyvä yhteistyö lapsen huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa on erittäin tärkeässä asemassa. (Lasten tuen käsikirja 2018, 6.)

Jos huoltajilla, varhaiskasvatuksen henkilökunnalla tai neuvolassa herää huoli lapsen kasvusta, kehityksestä tai oppimisesta, käynnistyy huolesta tukeen -prosessi. Jos huoli tulee esiin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa, lähetetään heti keskustelun jälkeen vasun sivut 3-4 neuvolaan vanhempien luvalla. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi tarvittaessa kirjoittaa

perheneuvolaan, terapiapalveluihin tai lasten psykiatriseen yksikköön lapsesta saatteen, johon kirjataan varhaiskasvatuksessa toteutunut pedagoginen tuki. Mikäli lapsi on menossa määrääkaistarkastukseen kahden kuukauden sisällä, lähettää ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja lapsen vasun sivut 3-4 neuvolaan sähköpostitse. Jos kyseessä on lapsen syömiseen liittyvä pulma, ohjataan lapsi aina neuvolaan terveydenhoitajan vastaanotolle, jotta tarvittava yhteistyöprosessi saadaan käyntiin. (Lasten tuen käsikirja 2018, 6.)

Lveo kertoo, että Espoo otti varhaiskasvatuslain ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaisen linjan ja luopui tuen kolmiportaisuudesta varhaiskasvatuksessa (laissa ja vasun perusteissa ei tuen kolmiportaisuutta mainita). Kunnilla on erilaisia käytäntöjä ja hallitus on ilmeisesti pohtinut tuen kolmiportaisuuden palauttamista varhaiskasvatukseen. Valitettavan usein puhutaan vielä tehostetun tuen lapsista varhaiskasvatuksenkin puolella, mikä sekoittaa asioita. Uudet nimikkeet juurtuvat vähitellen ja vanhoja käsitteitä käytetään siirtymävaiheessa varmasti vielä jonkin aikaa. Puhutaanhan vielä lastentarhanopettajistakin, vaikka uusi nimike on varhaiskasvatuksen opettaja.

4.1.2 Tuen siirtymisen käytännöt, toimivuus ja kehittäminen

Tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen siirtymisen käytäntöihin liittyen lapsen tuen tarpeen jatkoa arvioidaan aina toimintakausittain tekemällä alle kouluikäisen lapsen tukitoimintasuunnitelma-arviointi. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen laaditaan tukitoimintasuunnitelma-arvioinnin sijaan pedagoginen arvio tuen tarpeesta esiopetuksessa ja pidetään siirtopalaveri tulevaan esiopetusryhmään. Toki tuen suunnittelu sujuu helpommin, kun lapsi ja perhe on tuttu jo aiemmilta vuosilta varhaiskasvatuksessa ja lapsen vahvuudet ja haasteet ovat usein koko henkilökunnan tiedossa. Jos lapsi on kuulunut varhaiskasvatuksessa ryhmäavustajakiintiöön ja hänen arvioidaan tarvitsevan avustajaa jatkossakin, niin melko todennäköisesti hän kuuluu avustajakiintiöön myös esiopetuksessa. Tämä tosin toteutuu vain, jos esiopetusryhmässä tulee olemaan useampi tehostetun tuen lapsi, yhdelle tehostetun tuen lapselle ei avustajaa yleensä saada.

Tuen siirtymiseen liittyvät käytännöt muuttuvat ja päivittyvät jatkuvasti. Vuoden 2018 mukainen käytäntö oli, että lapsille, joiden tuen tarpeen arvioitiin jatkuvan esiopetuksessa, laadittiin pedagoginen arvio, johon kirjattiin lapsen tuen tarpeet ja miten häntä on varhaiskasvatuksessa tuettu. Samalla arvioitiin, millaista tukea lapsi tulee esiopetuksessa tarvitsemaan. Käytettävä lomake on suomenkielinen opetustoimi lomakkeita, eikä sellaisenaan täysin toimi varhaiskasvatuksessa. Lomakkeeseen on odotettavissa päivitystä, mutta toistaiseksi se on käytössä sellaisenaan. Alueen Kot-palavereissa (kot=kasvun ja oppimisen tuki) kartoitetaan mm. avustajatarpeita seuraavalle toimintakaudelle. Esitykset viedään tuen järjestämisen ryhmään (TJR), jossa tehdään lopulliset päätökset avustajaresursseista yms. tuen järjestämiseen liittyvistä asioista. Kaikille esiopetukseen siirtyville tukea tarvitseville lapsille tehdään pedagoginen arvio. Kun esiopetuspaikka on varmistunut, niin sovitaan siirtopalaveri, jossa

pedagogisen arvion lisäksi jaetaan tietoa lapsesta uuteen ryhmään. Lapsen koko ”historia” eli lapsen kaikki varhaiskasvatuksessa olleet paperit ja vanhempien ryhmään toimittamat tutkimuslausunnot siirtyvät uuteen varhaiskasvatusyksikköön.

Tuen siirtymisen käytäntöjen toimivuuteen ja kehittämiseen liittyen lveo totesi, että käytännöt toimivat hänen mielestään tyydyttävästi. Tiedonsiirtokäytännöissä on vielä parantamisen varaa. Siirtopalaverit eivät aina toteudu siten, että niissä olisi tietoa jakamassa lapsen parhaiten tunteva työntekijä tai tietoa vastaanottamassa hänen tuleva esikouluopettajansa. Siirtopalaverissa kerrottuja tietoja ei aina kirjata selkeästi ylös, vaan luotetaan liiaksi omaan muistiin. Valitettavasti muistinvarainen tieto kesälomilta palatessa on melko hataraa. Toisinaan tietoja siirretään pikaisesti myös puhelinkeskusteluna ja voi syntyä tilanteita, että keskustelun käynyt henkilö vaihtaakin työpaikkaa eikä ehkä ole kirjannut asioita minnekään. Aina lapsesta ei tule ”oikeaa” tietoa ja vastassa voi olla yllättäviä tilanteita. Päteviä varhaiskasvatuksen opettajia puuttuu ryhmistä paljon ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien pedagogisessa kirjaamisessa on hyvin paljon kirjavuutta. Lisäksi on perheitä, jotka kieltäytyvät tukitoimista, eikä lapselle sen vuoksi ole tehty varsinaista tukitoimisuunnitelmaa varhaiskasvatuksen puolella, vaikka lapsen haasteisiin olisikin vastattu pedagogisin keinoin. Lapsen muuttaessa toiselta paikkakunnalta tai toisesta maasta, hänestä ei useinkaan ole saatavissa mitään ennakkotietoja esiopetuksen alkaessa.

Siirtokäytäntöjä voisi parantaa niin, että nivellyspalavereihin tulisi osallistua niiden henkilöiden, joilla on uusin ja tärkein tieto lapsesta. Nivellyspalavereihin tulisi myös valmistautua ennakoon eikä pohtia siinä tilanteessa: ”Mitäs mä nyt hänestä kertoisin...?” Tietoa vastaanottamassa tulisi olla opettaja, joka tulee myös vastaamaan lapsen esiopetuksesta, kaikkea ns. toisen käden tietoa tulisi välttää. Siirtopalaverissa jaettu tieto tulisi kirjata ylös mahdollisimman tarkasti, jotta sellainenkin henkilö, joka ei ole ollut itse paikalla, voi saada hyvän kuvan lapsen vahvuuksista ja haasteista.

4.1.3 Tehostetun tuen muodot, riittävyys ja lisätarve

Lveon mukaan tehostetun tuen muodoissa lähtökohtana on, että lapsen tuen tarpeisiin vastataan pedagogisin keinoin ja oppimisympäristöä muokkaamalla heti, kun tuen tarpeita havaitaan. Lasten tuen käsikirjassa (2018,11) tuodaan esiin pedagogiset järjestelyt, joita ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti esimerkiksi lapsikohtainen ohjaaminen, varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva ja jaksottainen tuki, erilaisten apuvälineiden käyttö sekä kielen ja kommunikaation tukeminen. Jaksottaiseen lveon antamaan tukeen voi kuulua esimerkiksi mallittaminen, samanaikaisopettaminen, oppimisympäristön muokkaaminen ja tarkoituksenmukaisten pienryhmien toteuttaminen. Lveon konsultatiivinen työskentely pitää sisällään lapsikohtaiset keskustelut, jotka käydään tarvittaessa moniammatillisesti sekä kasvattajatiimien kanssa käytävät, toiminnan kehittämiseen liittyvät keskustelut. Lisäksi lapsiryhmiin voidaan pedagogisena järjestelynä saada kieli- ja kulttuuriopettajien (kiekujen)

osaamista. (Lasten tuen käsikirja 2018, 11.) Lveo kertoo, että alueen Kot- palavereissa (kasvun ja oppimisen tuki -palaveri) kartoitetaan mm. avustajatarpeita seuraavalle toimintakaudelle ja pohditaan, ketkä hyötyisivät pienemmästä ryhmästä yms.

Tehostetun tuen riittävyteen ja lisätuen tarpeeseen liittyen lveo totesi, että hänen mielestään esiopetuksessa olevien lasten saama tehostettu tuki ei ole riittävää tällä hetkellä. Tukitoimia ei hänen mielestään tarvita lisää, vaan jo olemassa olevia tulisi tehostaa. Valitettavasti määrärahat sanelevat esim. henkilöstöresursseja enemmän kuin lasten tarpeet. Tehostettua tukea tarvitsevien lasten tulisi saada toimia pienessä ryhmässä, jossa heidän tarpeisiinsa olisi mahdollista vastata paremmin. Monilla tehostetun tuen lapsilla on erittäin vahvoja tuen tarpeita ja he voivat tarvita jatkuvan aikuisen valvonnan jo oman turvallisuutensa takamiseksi. Tällä hetkellä avustajia on käytettävissä aivan liian vähän ja avustajien kokemus ja osaaminen työstä varhaiskasvatuksessa vaihtelee. Joskus ryhmän henkilökunta voi joutua oman työnsä ohella ohjaamaan ja avustamaan paljon myös avustajaa. Valitettavasti koulutettua ja pätevää henkilökuntaa puuttuu nyt ryhmistä paljon ja se vaikuttaa merkittävästi jo pelkästään peruspedagogiikan osaamiseen, saati tehostettua tukea tarvitsevan lapsen haasteisiin vastaamiseen.

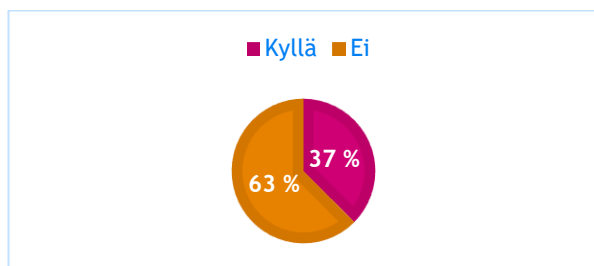
4.2 Esiopettajille kohdistettu tutkimuskysely

Tässä luvussa raportoidaan Espoon kaupungin opetustoimen alaisuudessa toimivien esiopettajien tutkimuskyselyn vastaukset. Esiopettajille suunnatun kyselyn avoimet kysymykset jakautuivat neljään teemaan: tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt, tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus ja kehittäminen, tehostetun tuen muodot sekä tehostettuun tukeen liittyvät kehittämistarpeet. Edellä mainittujen teemojen lisäksi vastauksissa nousi omana teemanaan esiin tehostetun tuen siirtymiseen liittyvät haasteet.

Tehostettuun tukeen siirtymisen käytännöt, tuen muodot sekä tuen edellyttämä yhteistyö on määritelty Espoon suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Näitä määritelmiä käytettiin perustana kyseisiin teemoihin liittyvien vastausten deduktiivisessa analyysissä, joka kuvataan seuraavissa luvuissa.

4.2.1 Tehostettuun tukeen siirtyminen

Tehostetun tuen siirtymisestä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä kertoi vastanneista 37 % (n=3) tehostetun tuen siirtyvän esiopetukseen automaattisesti. Vastaavasti 63 % (n=5) vastanneista sanoi, että tuki ei siirry. Katso kuvio 2.

Kuvio 2 Tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Mikäli lapsen varhaiskasvatuksessa saama, tehostettua tukea vastaava kehityksen ja oppimisen tuki ei automaattisesti jatku esiopetuksessa tehostettuna tukena, pyydettiin vastaajia kuvaamaan oman yksikkönsä tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt. Vastaukset jakautuivat viiteen eri alaluokkaan: tuen tarpeen havainnointi, tuen tarpeen puheeksi ottaminen huoltajan kanssa, pedagogisen arvion laatiminen, tehostetun tuen tarpeen käsittely oppilashuoltoryhmässä sekä tuen käynnistyminen rehtorin allekirjoituksella. Keväällä tulevien esikoululaisten tutustumisessa ja syksyllä esikoulun alettua esiopettaja ja muut lasten kanssa esiopetuksessa työskentelevät opettajat havainnoivat lasten tuen tarpeita.

”Esiopettaja, laaja-alainen erityisopettaja ja kieli- ja kulttuuriryhmien opettaja tekevät havaintoja jo keväällä, kun lapset käyvät tutustumassa esikouluun.”

”Kun huomaan, että lapsen kehitys ei ole ikätasoista ja hän tarvitsee tukea enemmän kuin muut luokassa kirjaan huomiot leopsiin.”

Tuen tarpeeseen liittyvät havainnot otetaan puheeksi lasten huoltajien kanssa ja heille kerrotaan esiopetuksen kolmiportaisesta tuesta ja asian tulevasta käsittelystä koulun oppilashuoltoryhmässä. Lapselle tehdään pedagoginen arvio ja tehostetun tuen tarve käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Tuki käynnistyy rehtorin allekirjoitettua pedagogisen arvion.

4.2.2 Tehostetun tuen muodot ja yhteistyö

Tehostetun tuen muodot ja tuen edellyttämä yhteistyö määritellään Espoon suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Tukeen liittyvät ratkaisut jakautuivat seuraaviin alaluokkiin: joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, kommunikointitavat, apuvälineet ja työskentelytavat.

”Jaamme omaa ryhmää pienryhmiin.”

”Eskareissa esiopettajan apuna kieli- ja kulttuuriryhmien opettaja.”

”Tuki voi olla mm. kuvallista tukea.”

”Tuki voi olla erilaisten apuvälineiden käyttöä.”

”Tehtäviä helpotetaan.”

”Kukin saa tukea oman tarpeensa mukaan.”

”Aikuisten resurssia kohdennetaan resurssien rajoissa.”

Lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus tuli esiin myös useissa vastauksissa laaja-alaisen erityisopettajan tukitoimina.

”Jos lapsella on oppimisen ongelma, hän saa laaja-alaisen erityisopettajan opetusta ainakin tunnin viikossa.”

Oppilashuollon antama tuki tuli tuen edellyttämään yhteistyöhön liittyen esiin kuraattori- ja psykologipalveluiden käyttömahdollisuutena.

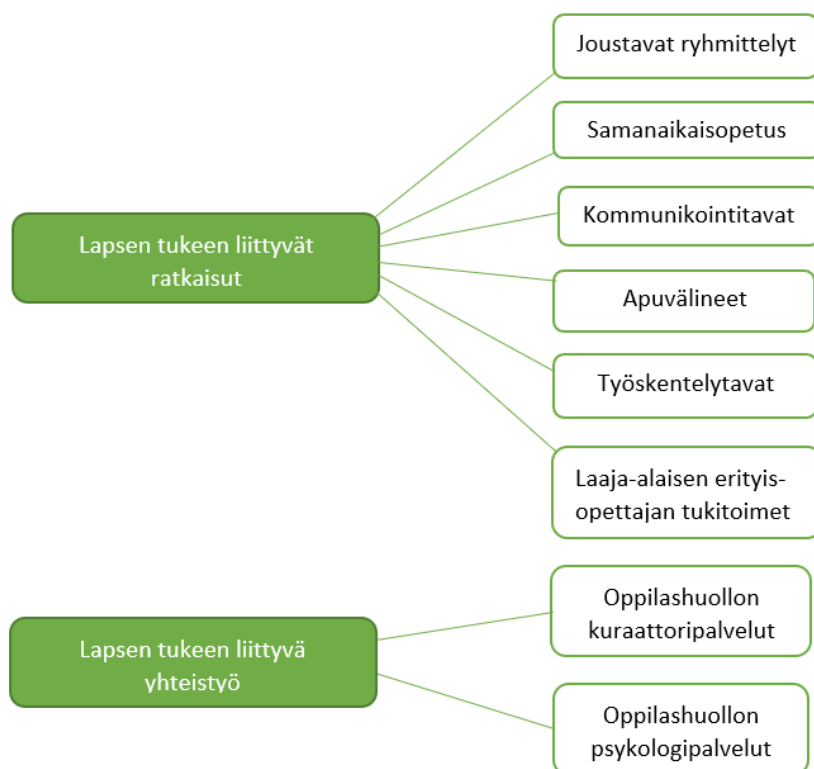
”Sosiaalisissa ja käyttäytymisen ongelmissa apuna ja tukena on usein kuraattori, hänen kanssaan lapsi voi työskennellä myös kerran viikossa.”

”Psykologipalvelut tulevat koulupsykologilta.”

Yllä käsiteltyihin kahteen teemaan liittyvät analyysitaulukot ovat opinnäytetyön liitteinä (liitteet 4 ja 5). Alla olevassa kuviossa 3 kuvataan niistä toiseen eli tehostetun tuen muotoihin ja tuen edellyttämään yhteistyöhön liittyvät ylä- ja alaluokat.

Yläluokat

Alaluokat

Kuvio 3 Ylä- ja alaluokat

4.2.3 Tuen vaikutus ryhmäkokoon ja tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus

Seuraavaksi esitellään teemoitellen muiden avointen kysymysten vastaukset, jotka jakautuivat seuraaviin teemoihin: tehostetun tuen oppilaiden vaikutus ryhmäkokoon, tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus, siirtymiskäytäntöjen kehittäminen ja tuen siirtymiseen liittyvät haasteet sekä tehostetun tuen riittävyys ja lisätukitoimien tarve.

Tehostetun tuen oppilaat eivät vaikuta vastausten mukaan esiopetusryhmien ryhmäkokoon, mutta vastaajien mielestä heidän pitäisi vaikuttaa.

”En ole huomannut, että tt-lasten määrä vaikuttaisi ryhmäkokoon. Ehdottomasti pitäisi vaikuttaa.”

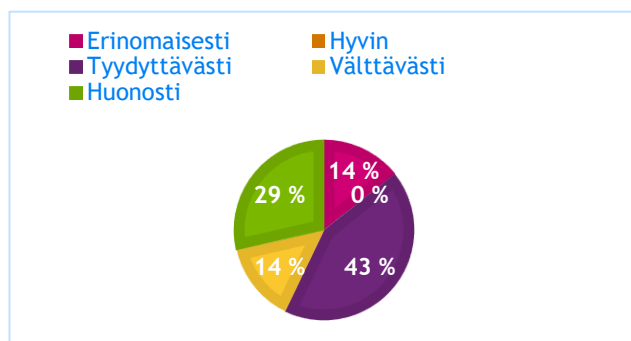
”Koulun tasolla ei huomioida mitenkään. Vaikka tiedetään, että on tulossa tai on jo todella vaativia oppilaita, jotka tarvitsevat pienennetyt oppimisryhmät, silti luokat laitetaan maksimi oppilasmääriin.”

Mikäli koulussa on monta esiopetusryhmää, pyritään tehostetun tuen lapset jakamaan niihin kaikkiin tasaisesti.

”Huomioidaan, että molemmista esiopetusryhmistä tulisi mahdollisimman tasapainoiset (yhtä paljon tuen tarvitsijoita).

Vastaajat kokivat 24 oppilaan ryhmät liian suuriksi esiopetukseen. Lisäksi todettiin myös, että psykologin lausunnoilla tukea tarvitsevan lapsen pienryhmätarpeesta ei esiopetuksessa ole vaikutusta, vaan lapset laitetaan lausunnosta huolimatta isoon ryhmään.

Tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuuteen liittyen esiopettajia pyydettiin arvioimaan kuinka hyvin ne toimivat esiopetukseen tulevilla lapsilla, jotka ovat varhaiskasvatuksessa saaneet tehostettua tukea vastaavaa kehityksen ja oppimisen tukea. Lisäksi heitä pyydettiin esittämään kehitysehdotuksia, mikäli he vastasivat siirtymiskäytäntöjen toimivuuteen muuta kuin ”erinomaisesti”. Saatujen vastausten perusteella siirtymiskäytäntöihin tyytyväisiä oli 14 % (n=1) ja tyytymättömiä oli 86 % (n=6). Katso kuvio 4.

Kuvio 4 Tehostetun tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus

4.2.4 Siirtymiskäytäntöjen kehittäminen ja haasteet

Siirtymiskäytäntöjen kehittämistoiveina vastauksista nousi esiin se, että päiväkodeissa tulisi huolehtia varhaiskasvatussuunnitelmien huolellisesta tekemisestä.

”Päiväkotien tulisi tehdä paperit kuntoon ennen koulun eskariin siirtymistä.”

Toisaalta esiin nousi myös tarve selkeämmistä ohjeista sen suhteen, mitä milloinkin kuuluu tehdä.

Edellä mainittujen kehittämistoiveiden lisäksi esiopettajien vastauksista nousi esiin monenlaisia tuen siirtymiseen liittyviä haasteita. Useammassa vastauksessa todettiin, että esiopetukseen tulee säännöllisesti lapsia, joille ei ole aiemmin tehty tukipäätöksiä, vaikka tukea olisi selvästi tarvittu jo aiemmin.

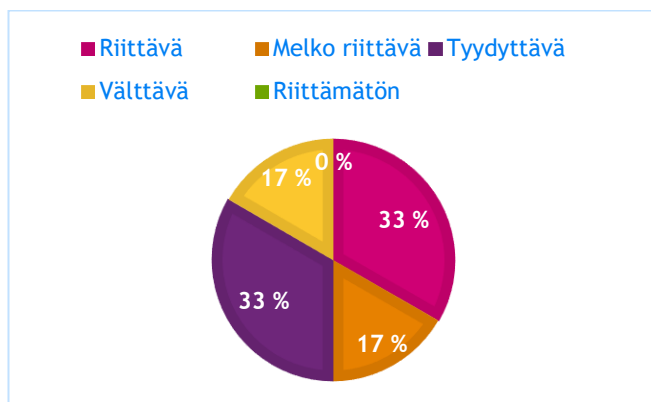
”Varhaiskasvatuksesta tulee meille hyvin vähän tehostetun tuen lapsia, vaikka osa heistä selvästi tarvitsee tehostettua tukea.”

”Oman työalueeni päiväkodeista tulee aivan liian paljon lapsia esikouluun, jotka olisivat tarvinneet tukea jo vuosia aikaisemmin.”

Tähän liittyen tuotiin esiin se, että esiopetusvuosi on todella lyhyt aika lapsen asioiden työstämisessä, jos varhaiskasvatuksessa ei ole toimittu. Esiopettaja ei tunne lapsia, kun taas päiväkotia on usein tuntenut lapsen jo vuosia. On myös tapauksia, joissa tuen tarve on havaittu varhaiskasvatuksessa ja siitä on puhuttu esiopetuksen nivellyspalaverissa. Tuen tarpeesta ei kuitenkaan ole puhuttu vanhemmille, eikä tukitoimia ole aloitettu varhaiskasvatuksessa, jolloin esiopetuksessa joudutaan aloittamaan alusta. Siirtymävaiheen haasteeksi koettiin se, että lasten pedagogiset asiakirjat oli varhaiskasvatuksessa tehty puutteellisesti, niitä ei oltu tehty lainkaan tai ne olivat hävinneet työntekijöiden vaihtuessa.

4.2.5 Tehostetun tuen riittävyys ja lisätarve

Tehostetun tuen riittävyyteen ja lisätukitoimien tarpeeseen liittyen vastaajia pyydettiin ensin arvioimaan esiopetuksessa olevien oppilaiden tehostetun tuen määrää ja mikäli he vastasivat muuta kuin ”riittävä”, heitä pyydettiin kertomaan, millaisia tukitoimia tarvittaisiin lisää. Joka kolmas vastaajista (33%, n=2) oli sitä mieltä, että tuen määrä oli riittävää. Vastaavasti kaksi kolmasosaa (67 %, n=4) koki tehostetun tuen määrän osittain riittämättömäksi. Katso kuvio 5.

Kuvio 5 Tehostetun tuen riittävyys

Vastauksissa nousi esiin pienryhmäpaikkojen tarve. Niitä tarvittaisiin riittävästi ja toisaalta tuen tarpeen käytyä ilmi, toivottiin enemmän liikkumavaraa pienempiin ryhmiin.

”Erityiseskariluokille olisi todella tarvetta.”

Yhtenä toiveena kävi ilmi myös se, että vanhemmilla ei saisi olla mahdollisuutta kieltäytyä pienryhmäpaikasta. Pienryhmien lisäksi toivottiin isoihin ryhmiin henkilökohtaisia avustajia tehostetun tuen lapsille.

Laaja-alaisen erityisopettajan (ela) tukea ja aloitteista ja aktiivista vuoropuhelua kaivattiin lisää. Nyt elan tuen saaminen koettiin vaikeaksi ja esimerkiksi testien tekemisessä (Kummi 3 ja Mavalka) kaivattiin apua.

5 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Espoon kaupungin opetustoimen alaisuudessa kouluilla toimivan esiopetuksen tehostettuun tukeen liittyviä käytäntöjä sekä alkukartoituksen omaisesti kartoittaa varhaiskasvatusyksiköiden esiopetuksen vastaavia käytäntöjä. Tavoitteena oli tuoda esiin mahdolliset tehostetun tuen käytännön toteutukseen liittyvät tarpeet koulujen esiopetusryhmissä. Lisäksi tavoitteena oli kiinnittää huomiota tehostetun tuen toteutuksen yhdenvertaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen koulujen ja varhaiskasvatusyksiköiden esiopetuksessa, jotta kaikki esiopetuksessa olevat lapset olisivat tuen suhteen tasa-arvoisessa asemassa esiopetuspaikasta riippumatta.

Seuraavaksi tarkastellaan esiopettajien teemakyselyn tuloksia vertaamalla niitä lveon sähköpostihaastattelussa esiin tulleisiin tietoihin ja viitekehyksessä käytettyihin lähteisiin. Asiat käsitellään esiopettajien kyselyn vastausten mukaisessa järjestyksessä.

Lapsen tuen tarve on usein huomattu jo ennen esiopetuksen alkua, ja silloin lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumo turvataan esiopetuksen, huoltajien, lapsen aiemman

varhaiskasvatuksen ja neuvolan välisellä yhteistyöllä. Esiopetuksessa myös hyödynnetään tietoja lapsen aiemmin, ennen esiopetuksen alkua saamasta tuesta. (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 34.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että tuen tulee toteutua johdonmukaisena jatkumona sekä varhaiskasvatuksessa että lapsen siirtyessä esiopetukseen (Opetushallitus 2018, 54).

Tekemäni tutkimuksen tärkein löydös oli se, että edellä mainittu tuen johdonmukainen jatkumo ei tällä hetkellä toteudu kaikissa opetustoimen alaisissa esiopetusryhmissä Espoossa. Esiopettajien vastauksista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksessa tehostettua tukea vastaavaa kehityksen ja oppimisen tukea saaneen lapsen tuki ei kaikilla kouluilla automaattisesti siirry opetustoimen alaiseen esiopetukseen, vaikka tuen tarve olisi varhaiskasvatuksessa selvitetty. Jopa 63 % kyselyyn vastanneista esiopettajista kertoi, että tuki ei siirry. Tuen jatkumon kannalta tämä on mielestäni erittäin huolestuttavaa, koska tukea tarvitsevat lapset eivät tällöin saa tarvitsemaansa tehostettua tukea heti esiopetusvuoden alusta alkaen.

Lveon kuvauksen perusteella tuen siirtymisen käytännöt varhaiskasvatuksen sisällä esiopetukseen siirryttäessä näyttävät toimivan paremmin. Lveon haastattelu ei kuitenkaan yksin riitä luotettavan ja kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi koko varhaiskasvatuksen alaisen eriopetuksen osalta. Sen sijaan tarvittaisiin erillinen tutkimus, jolla kartoitettaisiin tuen siirtymisen käytäntöjen toimivuutta varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa Espoossa.

Lveon alkukartoitushaastattelusta saatuja tietoja ja esiopettajien kyselyhaastattelun vastauksia vertaamalla voidaan todeta, että tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt silloin, kun lapsen tuen tarve havaitaan vasta esiopetuksessa, ovat hyvin pitkälti samanlaiset. Samoin tehostetun tuen muodot esiopetuksessa ovat samoja sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen alaisessa esiopetuksessa. Yhtenä eroavuutena kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa on olemassa ryhmäavustajakiintiö, eli esiopetusryhmään voidaan saada ryhmäavustaja, mikäli ryhmässä on useampi kuin yksi tehostettua tukea tarvitseva lapsi. Opetustoimen alaisessa esiopetuksessa vastaavaa käytäntöä ei kyselyvastausten perusteella ole. Muuten varhaiskasvatuksen ja opetustoimen alaisessa esiopetuksessa ei näytä olevan merkittäviä eroja edellä mainituissa asioissa. Sen sijaan tuen muodoissa ilmeni esiopettajien vastausten perusteella jonkin verran koulukohtaisia eroja, kun kaikki eivät maininneet samoja tukimuotoja. Esimerkiksi koulupsykologin ja kuraattorin palveluiden hyödyntäminen mainittiin vain yhdessä vastauksessa. On kuitenkin mahdollista, että vastausten avoin muoto vaikutti siihen, että esiopettajat eivät tulleet maininneeksi kaikkia käytössä olevia tukimuotoja.

Turjan (2017, 161-162) mukaan isot ryhmäkoot eivät ole hyväksi kenellekään lapselle, mutta ne ovat hyvin haitallisia etenkin sellaisille lapsille, joilla on haasteita esimerkiksi toimivien kaverisuhteiden luomisessa, toimintojen hahmottamisessa, keskittymisessä ja muihin

luottamisessa. Espoon päiväkotien esiopetuksessa lapsen on tarvittaessa mahdollista saada tehostettua tukea myös pienennetyissä esiopetusryhmissä tai integroiduissa ryhmissä (Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2015, 37-38). OAJ:n vuonna 2018 julkaisemassa selvityksessä kävi ilmi, että tuen tarpeessa olevia lapsia ei useinkaan huomioida lapsiryhmien koossa (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2018, 2). Esiopettajien vastausten perusteella näin on myös opetustoimen alaisissa koulujen esiopetuksessa. Tehostettua tukea saavat lapset eivät vaikuta ryhmäkokoan eikä pienennettyjä esiopetusryhmiä tai integroituja ryhmiä ole opetustoimen alaisessa esiopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuoden 2017 selvityskyselyssä ilmeni, että kunnissa käytetään lasten tukeen liittyen eri käsitteitä, tuen rakenteet ovat epäselviä ja tukikäytännöt vaihtelevat. Myöskään joustavuus tukimuodosta toiseen siirryttäessä ei edellä mainitusta syystä johdun toteudu toivotusti. Tästä voi seurata se, että tuen tarpeen muuttuessa lapsi ei siirrykään kevyempään tai vahvempaan tukeen. (Eskelinen & Hjelt 2017, 77.)

Lveon haastattelussa kävi ilmi, että Espoossa on luovuttu tuen kolmiportaisuudesta varhaiskasvatuksessa, koska laissa ja valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei tuen kolmiportaisuutta mainita. Sen sijaan puhutaan kehityksen ja oppimisen tuesta. Tämä oli itsellenikin yllätys, koska esiopetuksessa työskennellessäni puhuttiin varhaiskasvatuksen puolella vielä tehostetun tuen lapsista. Myös lveo totesi, että tilanne on edelleen omaa havaintoani vastaava, eli varhaiskasvatuksen puolella puhutaan edelleen usein tehostetun tuen lapsista, mikä sekoittaa asioita. Voi olla, että tuen toteuttaminen on joustavampaa varhaiskasvatuksessa ilman kolmiportaisuutta, mutta siirtymävaihetta ajatellen olisi mielestäni selkeämpää, jos tuen kolmiportaisuus olisi käytössä myös siellä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan selvitetty tuen käsitteiden eroavuuden vaikutusta tuen siirtymiseen. Kyselyvastausten perusteella vaikuttaa myös siltä, että ainakin opetustoimen alaisilla esiopettajilla on vielä se käsitys, että tuen kolmiportaisuus on käytössä myös varhaiskasvatuksessa.

Tuen siirtymiskäytäntöihin liittyen lveon mukaan kaikille esiopetukseen siirtyville tukea tarvitseville lapsille tehdään varhaiskasvatuksessa pedagoginen arvio. Lapsen esiopetuspaikan varmistuttua sovitaan siirtopalaveri, jossa pedagogisen arvion lisäksi jaetaan tietoa lapsesta uuteen ryhmään. Myös lapsen kaikki varhaiskasvatuksessa olleet paperit ja vanhempien ryhmään toimittamat tutkimuslausunnot siirtyvät uuteen varhaiskasvatyksikköön.

Sekä lveon että esiopettajien vastausten perusteella tuen siirtymiskäytännöt eivät kuitenkaan toimi hyvin. Esiopettajien vastauksissa kerrottiin, että lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa oli puutteita tai joskus niitä ei saatu lainkaan. Lisäksi kaivattiin rehtorilta selkeämpiä ohjeita siitä, miten tukea tarvitseviksi nivellettyjen lasten kanssa tulisi toimia, eli että kirjataanko heille automaattisesti tehostettu tuki, vai aloitetaanko tukiprosessi alusta. Vastauksista kävi

myös ilmi, että esiopetukseen tulee säännöllisesti lapsia, jotka olisivat selvästi tarvinneet tehostettua tukea jo varhaiskasvatuksessa, mutta eivät ole sitä saaneet.

Nykyajan haasteena on pienten lasten ongelmien lisääntyminen samoin kuin koululaisten käytöshäiriöiden ja oppimisvaikeuksien lisääntyminen. Siksi onkin tärkeää, että oppimiseen liittyvät haasteet tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Lautela 201, 34.) Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 teettämän selvityskyselyn mukaan kolme tärkeintä syytä siihen, ettei kaikille tukea tarvitseville voitu järjestää heidän tarvitsemaansa tukea, olivat henkilöstön vaihtuvuus, resurssipula sekä puutteet varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakäytännöissä. (Eskelinen & Hjelt 2017, 5.) Lveon vastauksissa edellä mainituista syistä nousivat esiin pätevän henkilöstön puute varhaiskasvatuksessa ja esiopettajien vastauksista puolestaan kävivät ilmi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakäytäntöjen puutteet.

Tuen lisätarpeisiin liittyen sekä lveo että esiopettajat toivat esiin pienryhmätarpeen. Kouluilla pienryhmiä ei esiopetuksessa ole lainkaan, mikä koettiin selvästi puutteeksi. Koulujen isoihin esiopetusryhmiin tulee esiopettajien mukaan säännöllisesti lapsia, jotka ehdottomasti olisivat tarvinneet pienryhmäpaikan. Tämä aiheuttaa isoja haasteita ryhmän toiminnalle, koska henkilökohtaisia avustajia tai muita lisäresursseja ei esiluokkiin tukea tarvitsevien lasten myötä saada. Toisena lisätarpeena nousi esiopettajien vastauksissa esiin laaja-alaisen erityisopettajan vahvempi tuki tehostettua tukea saaville lapsille.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta tehtäessä on tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen luotettavuuteen liittyviin tekijöihin. Hirsjärven ym. (2018, 231) mukaan yksi tutkimuksen luotettavuutta eli reliäbeiliutta vahvistava tekijä on mittaustulosten toistettavuus. Opinnäytetyöhöni liittyvä tutkimus on helposti toistettavissa ja mikäli tutkimus tehdään samojen tehostettuun tukeen liittyvien käytäntöjen vallitessa, olisivat tutkimustulokset hyvin todennäköisesti samansuuntaiset, kuin nyt saadut. Hirsjärvi ym. (2018, 232) toteavat myös, että laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tutkimuksen toteuttamisen tarkka kuvaus. Tämä pitää sisällään myös haastatteluaineiston keräämisen kuvaksen ja vastauksiin liittyvien virhetulkintojen mahdollisuuden huomioimisen (Hirsjärvi ym. 2018, 232). Tutkimusvaihetta kuvatessani olen huomionut luotettavuuden kuvaamalla tutkimukseen liittyvät vaiheet mahdollisimman tarkasti. Vastauksiin liittyvien virhetulkintojen mahdollisuutta vähensi se, että vastaajat kirjoittivat itse kaikki vastauksensa. Näin saamani vastaukset olivat täysin autenttisia, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimustuloksia raportoidessa huomioin tutkimuksen tekijän puolueettomuuden tärkeyden, enkä antanut omien näkemysteni värittää tulosten raportointia.

Tutkimuksen eettisyyteen liittyen on oleellista huomioida tutkimukseen osallistujan asema. Tämä tarkoittaa sitä, että osallistujalle tulee kertoa tutkimuksen tarkoitus, menettelytavat, ja se, mihin tutkimustietoa aiotaan käyttää. (Kylmä & Juvakka 2012, 149.) Ennen

tutkimukseni toteuttamista anoin tutkimusluvat Espoon kaupungilta suomenkielisestä varhaiskasvatuksesta ja suomenkielisestä opetuksesta. Lupahakemuksiin kuvasin tutkimuksen tavoitteet, tarkoituksen ja kohderyhmän. Opinnäytetyön tutkimushaastattelun ja kyselyn yhteydessä kerroin edellä mainitut asiat sähköpostitse kaikille osallistujille. Lisäksi tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet kerrottiin esiopettajien verkkokyselyn alussa. Kylmä & Juvakka (2012, 149) tuovat myös esiin, että osallistujien nimettömyys, luottamuksellisuus ja yksityisyys tulee huomioida. Tutkimuksessani nämä tulivat hyvin huomioiduksi, koska esiopettajien verkkokyselyssä vastaajien nimeä tai muita yhteystietoja ei kysytty. Vastaajien henkilöllisyys ei myöskään automaattisesti käy ilmi vastaajan koulun nimestä, koska kaikilla kyselyyn vastanneiden kouluilla oli useampi kuin yksi esiopetusryhmä. Vastaukset raportoitiin myös niin, että vastaajien henkilöllisyys ja toimipaikka ei niistä käy ilmi. Lisäksi tutkimuslupahakemuksissa sitouduin olemaan käyttämättä tutkimukseni kautta saamiani tietoja Espoon kaupungin, sen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä niissä työskentelevien tai asiakkaana olevien henkilöiden vahingoksi. Tutkimustulokset on esitetty niin, ettei niistä tunnista yksittäisiä henkilöitä tai perheitä.

5.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Ennen opinnäytetyötäni en ollut koskaan tehnyt tutkimusta, joten tutkimuskyselyn ja haastattelun laatimisen ja niiden vastausten analysoinnin myötä opin paljon uutta tutkimuksen tekemisestä. Opinnäytetyöprosessi eteni huomattavasti hitaammin, kuin olin alun perin suunnitellut. Työn tekeminen yksin oli melko työlästä ja olisinkin mieluummin työskennellyt parin kanssa. Aiheeni ei kuitenkaan kiinnostanut opiskelijakollegoitani, joten siksi päädyin työskentelemään yksin. Koin kuitenkin tutkimusaiheeni tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi, joten siinä mielessä työskentely oli vaativuudestaan huolimatta motivoivaa. Alun perin suunnittelin saavani työni valmiiksi jo vuoden 2019 loppuun mennessä. Esiopettajien vastausten saamisessa meni kuitenkin oletettua pidempään, mikä hidasti analyysivaiheen aloittamista. En myöskään muiden opintojeni vuoksi pystynyt keskittymään pelkästään opinnäytetyöhön ja se hidasti huomattavasti työn etenemistä. Kokonaisuutena olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyöhöni, koska mielestäni sille asettamani tarkoitus ja tavoitteet toteutuivat hyvin.

Tutkimuskyselyni vastaukset vastaavat mielestäni monipuolisesti tutkimuskysymykseen ”Mitä tekijöitä tehostettuun tukeen esiopetuksessa liittyy?”. Opinnäytetyöni tavoite tuoda esiin koulujen esiopetusryhmien tehostettuun tukeen liittyvät tarpeet toteutui myös mielestäni hyvin. Lveon haastattelun ja esiopettajien kyselyn vastauksia vertaamalla kiinnitin huomiota tehostetun tuen toteutuksen yhdenvertaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen. Ne näyttävät toteutuvan tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvissä käytännöissä esiopetuksen alettua sekä tehostetun tuen muodoissa. Tuen siirtymisessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä näyttäisi sen sijaan olevan kehitettävää sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen alaisessa esiopetuksessa.

6 Kehittämisehdotukset

Tutkimusmateriaalista nousi vastaajien esittäminä esiin selkeitä kehittämistarpeita sekä varhaiskasvatukseen että esiopetukseen. Esitetyt kehittämistarpeet olivat aiheellisia myös omasta näkökulmastani katsottuna. Tämän luvun lopussa (katso kuvio 6) on esitetty kehittämissihtöukset tiivistettynä ja värikoodattuna niin, että vaaleansiniset tekstilaatikot koskevat erityisesti opetustoimen alaista esiopetusta, liilat tekstilaatikot varhaiskasvatusta ja persikan väriset tekstilaatikot sekä opetustoimen alaista esiopetusta että varhaiskasvatusta.

Esiopettajien vastauksista kävi ilmi, että tehostetun tuen siirtymisen käytännöt vaihtelevat kouluittain. Joillakin kouluilla ennen esiopetusta saatu tehostettua tukea vastaava kehityksen ja oppimisen tuki siirtyy automaattisesti esiopetukseen tehostetuksi tueksi. Suuremmalla osalla kouluista näin ei kuitenkaan käynyt. Niinpä tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen siirtymisen käytännöt opetustoimen alaisilla esiopetuskouluilla tulisi yhtenäistää ja käytännöistä tulisi selkeästi tiedottaa kaikkia koulujen esiopettajia. Silloin kun varhaiskasvatuksessa on todettu lapsen tarvitsevan tehostettua tukea esiopetuksessa ja siihen liittyen lapselle on tehty pedagoginen arvio, tulisi tuen siirtyä saumattomasti esiopetukseen. Yleiseksi tuen siirtymisen käytännöksi ehdotan yhdessä esiopettajien kyselyvastauksessa esiin tullutta käytäntöä, jossa tuen todettiin siirtyvän koulun esiopetukseen automaattisesti silloin, kun tuen päätös on varhaiskasvatuksessa tehty huhti-toukokuussa. Näin tukea varhaiskasvatuksessa saaneiden lasten tuki jatkuisi esiopetuksessa saumattomasti. Tämä edellyttää myös sitä, että lasten tuen tarpeet selvitetään ja tarkistetaan varhaiskasvatuksessa esiopetusta edeltävänä vuotena.

Koska varhaiskasvatuksesta puuttuu paljon päteviä varhaiskasvatuksen opettajia, olisi mielestäni hyvä vahvistaa päiväkotien johtajien pedagogista johtamista OAJ:n (2018, 3) toimenpideehdotusten mukaisesti tuen tarpeiden kartoittamiseen liittyen. Johtajat voisivat huolehtia siitä, että 5-vuotiaiden lasten tuen tarpeet kartoitettaisiin kaikissa lapsiryhmissä laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmien pedagogiseen kirjaamiseen tulisi myös kiinnittää erityistä huomiota, jotta kirjaukset olisivat selkeitä ja lasta ja hänen vahvuuksiaan ja tarpeitaan mahdollisimman tarkasti kuvaavia. Näin välttyttäisiin todennäköisemmin yllätyksiltä siinä, että esiopetukseen tukea tarvitsemattomana nivelletty lapsi paljastuukin vahvaa tukea tarvitsevaksi.

Tuen siirtymiseen liittyviä tiedonsiirtokäytäntöjä tulisi kehittää niin, että nivellyspalaveriinhin osallistuisi varhaiskasvatuksen puolelta lapsen parhaiten tunteva työntekijä. Tietoja tulisi puolestaan olla vastaanottamassa lapsen tuleva esiopettaja. Nivellyksessä kerrotut tiedot tulisi kirjata ylös selkeästi ja tarkasti, jotta lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet kävisivät selväksi myös sellaiselle henkilölle, joka ei itse osallistunut nivellykseen.

OAJ:n esittämissä toimenpide-ehdotuksissa (Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2018, 3) todetaan, että erityisryhmiä ja pienryhmäopetusta tarvitaan edelleen. Oppimisen tukea varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään kartoittaneen hankkeen tuloksissa kävi ilmi, että rakenteellisia tukitoimia on tarjolla vain harvoille lapsille ja niiden saaminen nopeasti ei yleensä ole mahdollista. Lapsille olisi pystyttävä nopeasti ja joustavasti tarjoamaan tarkoituksenmukainen ja riittävä tuki rakenteellisten tukitoimien muodossa. Siksi varhaiskasvatuksen järjestäjien ja tuottajien tulee huomioida tämä tukiresursseissa niin, että tukea on mahdollista tarjota myös kesken vuotta ilmenevään tarpeeseen. (Vainikainen ym. 2018, 4, 6.)

Pienryhmätarve esitettiin myös tutkimuksessani sekä lveon että esiopettajien taholta. Pienryhmiä ja pienryhmässä toimimisen mahdollisuuksia tulisi lisätä ja lapsilla tulisi olla mahdollisuus päästä joustavasti pienempään ryhmään myös kesken toimintakauden. Kun ryhmässä on tehostettua tukea tarvitsevia lapsia, tulisi tämän vaikuttaa ryhmäkokoon pienentävästi. Myös päteviä henkilökohtaisia avustajia tai ryhmäavustajia tarvittaisiin lisää, koska monet tehostettua tukea tarvitsevat lapset saattavat tarvita jatkuvan aikuisen valvonnan sekä oman että toisten turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi koulujen esiopetuksessa tarvitaan enemmän ja aktiivisempaa laaja-alaisen erityisopettajan tukea tehostettua tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelyyn.

Valtaosa esiopetuksesta toteutuu Espoossa varhaiskasvatuksen alaisuudessa ja siellä ilmenevistä kehityksen ja oppimisen sekä tehostetun tuen tarpeista sain hieman käsitystä lveon alkukartoitushaastattelusta. Jatkossa olisi kuitenkin hyvä tutkia tehostettuun tukeen liittyviä tekijöitä varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa. Erityisesti olisi hyvä tutkia tuen siirtymisen toteutumista esiopetukseen siirtyvillä lapsilla sekä muita tehostettuun tukeen liittyviä tarpeita. Näin saataisiin kattava kuva tehostettuun tukeen liittyvistä tekijöistä koko Espoon kaupungin esiopetuksessa. (Katso kuvio 6, s. 32.)

1. Tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen siirtymisen käytännöt opetustoimen alaisilla esiopetuskouluilla tulisi yhtenäistää ja käytännöistä tulisi selkeästi tiedottaa kaikkia koulujen esiopettajia. Kun varhaiskasvatuksessa on todettu lapsen tarvitsevan tehostettua tukea esiopetuksessa ja siihen liittyen lapselle on tehty pedagoginen arvio, tulisi tuen siirtyä saumattomasti esiopetukseen.
2. Yleiseksi tuen siirtymisen käytännöksi ehdotan eräällä koululla jo käytössä olevaa käytäntöä, jonka mukaan tuki siirtyy koulun esiopetukseen automaattisesti silloin, kun tuen päätös on varhaiskasvatuksessa tehty huhti-toukokuussa. Näin tukea varhaiskasvatuksessa saaneiden lasten tuki jatkuu esiopetuksessa saumattomasti.
3. Päiväkotien johtajien pedagogista johtamista olisi hyvä vahvistaa OAJ:n (2018, 3) toimenpide-ehdotusten mukaisesti tuen tarpeiden kartoittamiseen liittyen. Johtajat voisivat huolehtia siitä, että 5-vuotiaiden lasten tuen tarpeet kartoitettaisiin kaikissa lapsiryhmissä laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa.
4. Varhaiskasvatussuunnitelmien pedagogiseen kirjaamiseen tulisi myös kiinnittää erityistä huomiota, jotta kirjaukset olisivat selkeitä ja lasta ja hänen vahvuuksiaan ja tarpeitaan mahdollisimman tarkasti kuvaavia.
5. Tuen siirtymiseen liittyviä tiedonsiirtokäytäntöjä tulisi kehittää niin, että nivellyspalaveriin osallistuisi varhaiskasvatuksen puolelta lapsen parhaiten tunteva työntekijä. Tietoja tulisi puolestaan olla vastaanottamassa lapsen tuleva esiopettaja.
6. Nivellyksessä kerrotut tiedot tulisi kirjata ylös selkeästi ja tarkasti, jotta lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet kävisivät selväksi myös sellaiselle henkilölle, joka ei itse osallistunut nivellykseen.
7. Pienryhmiä ja pienryhmässä toimimisen mahdollisuuksia tulisi lisätä ja lapsilla tulisi olla mahdollisuus päästä joustavasti pienempään ryhmään myös kesken toimintakauden. Kun ryhmässä on tehostettua tukea tarvitsevia lapsia, tulisi tämän vaikuttaa ryhmäkokoon pienentävästi.
8. Päteviä henkilökohtaisia avustajia tai ryhmäavustajia tarvittaisiin lisää, koska monet tehostettua tukea tarvitsevat lapset saattavat tarvita jatkuvan aikuisen valvonnan sekä oman että toisten turvallisuuden takaamiseksi.
9. Koulujen esiopetuksessa tarvitaan enemmän ja aktiivisempaa laaja-alaisen erityisopettajan tukea tehostettua tukea tarvitsevien lasten kanssa työskentelyyn.
10. Jatkossa olisi hyvä tutkia tehostettuun tukeen liittyviä tekijöitä varhaiskasvatuksen alaisessa esiopetuksessa. Erityisesti olisi hyvä tutkia tuen siirtymisen toteutumista esiopetukseen siirtyvillä lapsilla sekä muita tehostettuun tukeen liittyviä tarpeita.

Kuvio 6 Kehittämis ehdotukset

Värien selitykset: ■ = koskee opetustoimen alaista esiopetusta

■ = koskee varhaiskasvatusta ■ = koskee molempia

Lähteet

Painetut

Green, V. & Cherrington, S. 2010. Exploring diversity. Teoksessa Green, V. & Cherrington, S. (toim.) Delving into diversity. An international exploration of issues of diversity in education. New York: Nova Science Publishers.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. 1-2. painos. Helsinki: Edita.

Lautela, R. 2011. Esiopetuksen lähtökohtia. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Lapsilähtöinen esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja, L. 2017. Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 145-162.

Vanderbroeck, M. 2009. Let us disagree. European Early Childhood Education Research Journal 17, (2), 165-170.

Sähköiset

Booth, T., Ainscow, M. & Kingston, D. 2006. Index for inclusion. Developing play learning and participation in early years and childcare. <https://www.eenet.org.uk/resources/docs/In-dex%20EY%20English.pdf>

Esiopetuksen järjestämistavat. Espoo 2020. Viitattu 25.2.2020. https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Esiopetus/Ilmoittautuminen_ja_paatoksenteko/Esiopetuksen_jarjestamistavat

Eskelinen, M. & Hjelt, H. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Viitattu 27.3.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80737/okm39.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Hermanfors, K. 2017. Inklusiivinen varhaiskasvatus - itsestäänselvääkö? Kasvatus & aika 11(3) (91-95) Viitattu 27.3.2020. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68727/30170>

L417/2007. Lastensuojelulaki. Viitattu 20.2.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 20.2.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki>

L628/1998. Perusopetuslaki. Viitattu 24.3.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Opetusalan ammattijärjestö OAJ. 2018. Oppimisen tukipilarit esiopetuksessa 2018. https://www.oaj.fi/globalassets/julkaisut/2018/kolmiportaintukiesiopetuksessa_final_sivut.pdf

Opetushallitus. 2020. Esiopetuksen järjestäminen. Viitattu 24.3.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-jarjestaminen>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 26.3.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. 2016. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 3. muutettu painos. Viitattu 15.4.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta. 2019. Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Viitattu 17.2.2020. <https://www.espoo.fi/download/noname/%7B8AE13920-A595-4282-8F42-FD6DC965DF9E%7D/119306>

Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta. 2015. Espoon suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 15.4.2019. <http://www.espoo.fi/download/noname/%7B60D2EEAF-D124-44DB-966C-6708D7573838%7D/70768>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi.

Vainikainen, M-P., Lintuvuori, M., Paananen, M., Eskelinen, M., Kirjavainen, T., Hienonen, N., Jahnukainen, M., Thuneberg, H., Asikainen M., Suhonen, E., Alijoki, A., Sajaniemi, N., Reunamo, J., Keskinen, H-L. & Hotulainen, R. 2018. Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet. Viitattu 25.3.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/254902/55_2018_Oppimisen_tuki_loppu-raportti_27.9..pdf?sequence=1

Viitala, R. 2018. Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 46-69.

Julkaisemattomat

Lasten tuen käsikirja. 2018. Espoo: Suomenkielinen varhaiskasvatus.

Kuviot

Kuvio 1 Esiopetuksen järjestäminen Espoossa	7
Kuvio 2 Tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.....	21
Kuvio 3 Ylä- ja alaluokat.....	22
Kuvio 4 Tehostetun tuen siirtymiskäytäntöjen toimivuus	23
Kuvio 5 Tehostetun tuen riittävyys.....	25
Kuvio 6 Kehittämisehdotukset	32

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa suomenkielinen opetus	38
Liite 2: Tutkimuslupa suomenkielinen varhaiskasvatus	41
Liite 3: Haastattelun ja teemakyselyn kysymykset	44
Liite 4: Analyysitaulukko 1	45
Liite 5: Analyysitaulukko 2	46

Liite 1: Tutkimuslupa suomenkielinen opetus

41/2019

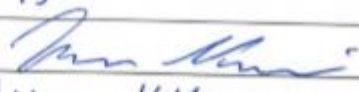
Espoon sivistystoimi

Tutkimuslupahakemus

1 TUTKIMUKSEN NIMI	Lapsen tehostetun tuen statuksen säilyminen varhaiskasvatuksesta koulun esiopetukseen siirryttäessä sekä tehostetun tuen toteutuminen koulujen esiopetuksessa Espoossa										
2 KOHDEYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiköt) Espoon kaupungissa Sivistystoimi, suomenkielinen opetus										
3 TUTKIMUKSEN Kuvaus	<p>Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmistä (max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.) Laadullinen ja määrällinen kyselytutkimus tehostetun tuen siirtymisen käytännöistä, tuen jatkumosta ja toteutuksesta koulujen esiopetuksessa.</p> <p>Aineiston otanta ja keruutapa 34 koulujen esiopetusryhmän opettajaa ja 1 laaja-alainen varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Keruutapana sähköinen kyselylomake, erityisopettajan sähköpostitse ja/tai kasvokkain toteutettu alkukartoitushaastattelu ja mahdollinen loppuhaastattelu sekä tarpeen mukaan esiopettajien täydentävät puhelimitse tai kasvokkain toteutetut haastattelut.</p> <p><i>Opetustoimen järjestämien esiopetuksen opettajat n. 17 koululla (Tarkennettu 19.6.)</i></p> <p>Tutkimuksen tarkoitus</p> <p>☐ Pro gradu ☐ Lisensiaattityö ☐ Väitöskirja ☒ Muu opinnäytetyö, mikä Amk-ont ☐ Muu, mikä?</p> <p>Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: 31.12.2019</p>										
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	<table border="1"> <tr> <td>Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja</td><td>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan</td></tr> <tr> <td>Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja</td><td>☒ Kyllä ☐ Ei</td></tr> <tr> <td>Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri</td><td>☒ Kyllä ☐ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake</td></tr> <tr> <td>Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja</td><td>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan</td></tr> <tr> <td>Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia</td><td>☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.</td></tr> </table> <p>Lisätietoja Tutkimuksen ajaksi kerään koulujen esiopettajien sekä laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan nimet, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet tietokoneelleni. Hävitän tiedot opinnäytetyön valmistuttua.</p>	Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan	Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☒ Kyllä ☐ Ei	Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☒ Kyllä ☐ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake	Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan	Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.
Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan										
Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☒ Kyllä ☐ Ei										
Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☒ Kyllä ☐ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake										
Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan										
Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.										
5 TUTKIJATAHON TIEDOT	Tutkimuksen tekijä/t (alleviivaa yhteyshenkilö) <u>Mirva Jaatinen</u>										

	Yhteyshenkilön osoite	Puhelin
	Sähköpostiosoite	
	Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään	
	Laurea-ammattikorkeakoulu, Otaniemi	
	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen	
	Virpi Lund p.	

6	<p>Arvioi, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä: Tutkimuksen kautta saadaan kattava käsitys esiopetusikäisten lasten tehostetun tuen statuksen siirtymisen käytännöistä varhaiskasvatuksesta koulujen esiopetukseen siirryttäessä ja sitä kautta on mahdollista kehittää ja yhtenäistää käytäntöjä niin, että varhaiskasvatuksen ja koulujen esiopetuksen käytännöt olisivat tehostetun tuen statuksen saaneilla lapsilla yhtenevät, eikä tuki lakkaisi siirtymävaiheessa. Samalla saadaan kartoitettua koulujen esiopetusryhmien tehostetun tuen lapsiin liittyvät resurssi- ym. tarpeet.</p>
7 TUTKIMUKSEN TEKIJÖIDEN SITOUMUS JA ALLEKIRJOITUKSET	<p>Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan, hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi enkä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta.</p> <p>Paikka ja aika Espoo 14.6.2019</p> <p>Allekirjoitukset ja nimenselvennykset</p> <p><i>Mirva Jaatinen</i> Mirva Jaatinen</p>
8 PÄÄTÖS	<p>☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena:</p> <p>Myönnetyn tutkimusluvun numero: 41/2019</p> <p>☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavin perustein:</p> <p>Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus</p> <p>☒ Tiivistelmä ☐ Koko tutkimusraportti</p>

	Espoossa 20/6 2019
	Päättäjän allekirjoitus
	Nimenselvennys JUKKA NUHA
	Virka-asema KEHITTÄMISPÄÄLLIKÖ

Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.

9

LIITTEET

Merkitse alle rastilla

- ☒ Tutkimussuunnitelma
☒ Tutkimusrekisteritiedot
☐ Muu, mikä?

Liite 2: Tutkimuslupa suomenkielinen varhaiskasvatus

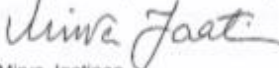

Espoon sivistystoimi

Tutkimuslupahakemus

1 TUTKIMUKSEN NIMI	Lapsen tehostetun tuen siirtyminen varhaiskasvatuksesta koulun esiopetukseen sekä tehostetun tuen toteutuminen koulujen esiopetuksessa Espoossa											
2 KOHDYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiöt) Espoon kaupungissa Sivistystoimi, suomenkielinen varhaiskasvatus											
3 TUTKIMUKSEN Kuvaus	<p>Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmistä (max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.) Laadullinen ja määrällinen kyselytutkimus tehostetun tuen siirtymisen käytännöistä, tuen jatkumosta ja toteutuksesta koulujen esiopetuksessa.</p> <p>Aineiston otanta ja keruutapa 34 koulujen esiopetusryhmän opettajaa ja 1 laaja-alainen varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Keruutapana sähköinen kyselylomake, erityisopettajan sähköpostitse ja/tai kasvokkain toteutettu alkukartoitushaastattelu ja mahdollinen loppuhaastattelu sekä tarpeen mukaan esiopettajien täydentävät puhelimitse tai kasvokkain toteutetut haastattelut.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus ☐ Pro gradu ☐ Lisensiaattityö ☐ Väitöskirja ☒ Muu opinnäytetyö, mikä Amk-ont ☐ Muu, mikä? Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: 31.12.2019 </p>											
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	<table border="1"> <tr> <td>Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja</td> <td>☐ Kyllä ☒ Ei</td> </tr> <tr> <td>Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja</td> <td>☒ Kyllä ☐ Ei</td> </tr> <tr> <td>Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri</td> <td>☒ Kyllä ☐ Ei</td> </tr> <tr> <td>Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja</td> <td>☐ Kyllä ☒ Ei</td> </tr> <tr> <td>Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia</td> <td>☐ Kyllä ☒ Ei</td> </tr> </table> <p>Lisätietoja Tutkimuksen ajaksi kerään koulujen esiopettajien sekä laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan nimet, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet tietokoneelleni. Hävitän tiedot opinnäytetyön valmistuttua.</p>		Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei	Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☒ Kyllä ☐ Ei	Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☒ Kyllä ☐ Ei	Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei	Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☐ Kyllä ☒ Ei
Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei											
Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☒ Kyllä ☐ Ei											
Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☒ Kyllä ☐ Ei											
Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei											
Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☐ Kyllä ☒ Ei											
5 TUTKIJATAHON TIEDOT	Tutkimuksen tekijä/t (allekirjautuva yhteyshenkilö) Mirva Jaatinen Yhteyshenkilön osoite _____ Puhelin _____											

	Sähköpostiosoite
	Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään Lauri-ammattikorkeakoulu, Otaniemi
	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen Virpi Lund p.

6	Arvioi, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä: Tutkimuksen kautta saadaan kattava käsitys esiopetusikäisten lasten tehostetun tuen siirtymisen käytännöistä varhaiskasvatuksesta koulujen esiopetukseen siirtyäessä ja sitä kautta on mahdollista kehittää ja yhtenäistää käytäntöjä niin, että varhaiskasvatuksen ja koulujen esiopetuksen käytännöt olisivat yhtenevät tehostettua tukea ennen esiopetusta saaneiden lasten osalta, eikä tuki lakkaisi siirtymävaiheessa. Samalla saadaan kartoitettua koulujen esiopetusryhmien tehostetun tuen lapsiin liittyvät resurssi- ym. tarpeet.
7 TUTKIMUKSEN TEKIJÖIDEN SITOUS JA ALLEKIRJOITUKSET	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan, hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi enkä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta. Paikka ja aika Espoo 24.6.2019 Allekirjoitukset ja nimenselvennykset Mirva Jaatinen
8 PÄÄTÖS	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena: <i>koskien suomenkielisen varhaiskasvatuksen tukipolun jatkamista toimintana.</i> Myönnetyn tutkimusluvun numero: <i>33/2019</i> ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavin perustein: Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus ☐ Tiivistelmä ☒ Koko tutkimusraportti

	Espoossa 25.6 2019
	Päättäjän allekirjoitus <i>[Signature]</i>
	Nimenselvennys <i>RAHA CATNE</i>
	Virka-asema <i>Kehittämisenjohtaja</i>
<p>Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.</p>	

9

LIITTEET

Merkitse alle rastilla

- ☒ Tutkimussuunnitelma
☒ Tutkimusrekisteritiedot
☐ Muu, mikä?

Liite 3: Haastattelun ja teemakyselyn kysymykset

Laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan alkukartoitushaastattelu

1. Kuinka monta varhaiskasvatusyksikköä toimialueeseesi kuuluu?
2. Kuinka monessa niistä tarjotaan Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen alaisuudessa esiopetusta?
3. Onko kyseisissä esiopetusryhmissä lapsia, joille on ennen esiopetuksen alkua tehty tehostettua tukea vastaavan kehityksen ja oppimisen tuen päätös? Jos on, niin kuinka monta lasta kussakin esiopetusryhmässä?
4. Millainen on tuen järjestämisen prosessi varhaiskasvatuksessa, kun huomataan, että lapsi tarvitsee tehostettua tukea vastaavaa kehityksen ja oppimisen tukea ennen esiopetusta?
5. Siirtyykö varhaiskasvatuksessa tehty tehostetun tuen (tai sitä vastaava kehityksen ja oppimisen tuen) päätös automaattisesti esiopetukseen, jos lapsi siirtyy samassa päiväkodissa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen?
6. Mitkä ovat tuen siirtymiseen liittyvät käytännöt?
7. Jos tehostettua tukea (tai sitä vastaavaa kehityksen ja oppimisen tukea) saanut lapsi tulee varhaiskasvatuksen alaiseen esiopetukseen toisesta varhaiskasvatuspaikasta, mikä tuen siirtymisen käytäntö on silloin?
8. Toimivatko tuen siirtymisen käytännöt mielestäsi erinomaisesti, hyvin, tyydyttävästi, välttävästi vai huonosti? Jos vastasit muuta kuin erinomaisesti, miten käytäntöjä voisi mielestäsi kehittää?
9. Millaista tukea tehostetun tuen lapset saavat Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen alaisuuteen kuuluvissa esiopetusryhmissä?
10. Miten tehostettua tukea tarvitsevat oppilaat huomioidaan suunniteltaessa esiopetusryhmien ryhmäkokoja, tukitoimia ja opetusjärjestelyjä?
11. Onko esiopetuksessa olevien lasten saama tehostettu tuki mielestäsi riittävää? Jos ei, millaisia tukitoimia tarvittaisiin lisää?

Esiopettajille kohdistetun teemakyselyn kysymykset

1. Minkä koulun esiopetusryhmässä toimit esiopetuksen opettajana?
2. Kuinka monta oppilasta luokassasi on?
3. Kuinka monelle heistä oli varhaiskasvatuksessa tehty tehostetun tuen päätös ennen esiopetukseen siirtymistä?
4. Siirtyykö lapselle varhaiskasvatuksessa tehty tehostetun tuen päätös automaattisesti esiopetukseen? (Kyllä/Ei)
5. Mikäli tehostetun tuen päätös ei automaattisesti siirry varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, niin kuvaile lyhyesti toimipaikkasi tehostettuun tukeen siirtymiseen liittyvät käytännöt.
6. Miten tehostetun tuen siirtymiskäytännöt mielestäsi toimivat? (erinomaisesti, hyvin, tyydyttävästi, välttävästi, huonosti)
7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen muuta kuin ”erinomaisesti”, miten käytäntöjä voisi mielestäsi kehittää?
8. Millaista tukea tehostetun tuen oppilaat saavat Espoon suomenkielisen opetustoimen alaisuuteen kuuluvissa esiopetusryhmissä?
9. Miten tehostettua tukea tarvitsevat oppilaat huomioidaan suunniteltaessa esiopetusryhmien ryhmäkokoja, tukitoimia ja opetusjärjestelyjä?
10. Arvioi esiopetuksessa olevien oppilaiden saaman tehostetun tuen määrää seuraavalla asteikolla (riittävä, melko riittävä, tyydyttävä, välttävä, riittämätön).
11. Jos vastasit edelliseen kysymykseen muuta kuin ”riittävä”, millaisia tukitoimia tarvittaisiin lisää?

Liite 4: Analyysitaulukko 1

Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Tuen tarpeen havainnointi	<ul style="list-style-type: none"> - Esiopettaja, laaja-alainen erityisopettaja ja kieli- ja kulttuuriryhmien opettaja tekevät havaintoja jo keväällä, kun lapset käyvät tutustumassa esikouluun. - Kun huomaan, että lapsen kehitys ei ole ikätasoista ja hän tarvitsee tukea enemmän kuin muut luokassa kirjaan huomiot leopsiin.
Tuen tarpeen puheeksi ottaminen huoltajien kanssa	<ul style="list-style-type: none"> - Kun huomaan, että lapsen kehitys ei ole ikätasoista ja hän tarvitsee tukea enemmän kuin muut luokassa keskustelen asiasta huoltajien kanssa/kerron kolmiportaisesta tuesta ja että vien asian oppilashuoltoryhmään. - Huoltajat kutsutaan tapaamiseen, jossa lapsen vahvuudet ja tuentarpeet tuodaan esille.
Pedagogisen arvion laatiminen	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagoginen arvio tehdään uudelleen. - Olen tehnyt uuden pedagogisen arvion esiopetusvuodelle. - Kun huomaan, että lapsen kehitys ei ole ikätasoista ja hän tarvitsee tukea enemmän kuin muut luokassa keskustelen asiasta huoltajien kanssa/kerron kolmiportaisesta tuesta ja että vien asian oppilashuoltoryhmään, jonka jälkeen teen oppilaalle ped.arvion.
Tehostetun tuen tarpeen käsittely oppilashuoltoryhmässä	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagoginen arvio esitellään oppilashuoltoryhmälle. - Koulun OHR-ryhmälle esitellään syksyllä esiluokka ja yhdessä mietitään, miten lasta tuetaan. - Kun huomaan, että lapsen kehitys ei ole ikätasoista ja hän tarvitsee tukea enemmän kuin muut luokassa keskustelen asiasta huoltajien kanssa/kerron kolmiportaisesta tuesta ja että vien asian oppilashuoltoryhmään.
Tuen käynnistyminen rehtorin allekirjoituksella	Nyt kun olen tehnyt uuden (pedagogisen arvion) tälle eskarivuodelle, sitä ei ole rehtori vielä allekirjoittanut.

Liite 5: Analyysitaulukko 2

Yläluokka	Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Lapsen tukeen liittyvät ratkaisut	Joustavat ryhmittelyt	<ul style="list-style-type: none"> - Tehtäviä tehdään pienemmissä ryhmissä. - Jaamme omaa ryhmää pienryhmiin. - Joustavat opetusryhmät (pienryhmätoiminta, yksilöohjaus) - Käytössä on myöskin jakotunnit aamulla ja iltapäivällä. - S2-opetusta ja laaja-alaisen erityisopettajan yksilö- tai pienryhmäopetusta tarpeen mukaan. - Tuki voi olla pienryhmä- tai yksilötyöskentelyä. - Mikäli lapsi on tullut esikouluun tehostetulla tuella, hänellä on ryhmäjakotunteja ja pienryhmätoimintaa.
	Samanaikaisopetus	<ul style="list-style-type: none"> - Kieli- ja kulttuuriryhmien opettajan tukea sovitusti. - Eskareissa esiopettajan apuna kieli- ja kulttuuriryhmien opettaja. - Mikäli lapsi on tullut esikouluun tehostetulla tuella, hänellä on mahdollisesti kiekun tuki. - Tuki voi olla mm. eriyttämistä. - Tämän lisäksi lapselle voidaan ”räätälöidä” ryhmän sisällä opetusta, joka tukee lasta.
	Kommunikointitavat	<ul style="list-style-type: none"> - Tuki voi olla mm. kuvallista tukea. - Muuten ryhmässä kuvat käytössä.
	Apuvälineet	<ul style="list-style-type: none"> - Tuki voi olla erilaisten apuvälineiden käyttöä. - Ryhmässä käytössä näpräysesine. - Ryhmässä käytössä nystyrätyyny.
	Työskentelytavat	<ul style="list-style-type: none"> - Tuki riippuu paljon lapsen tarpeista. - Jokaiselle lapselle tuki päätetään yksilökohtaisesti. - Oman tuentarpeensa mukaista tukea. - Kukin saa tukea oman tarpeensa mukaan. - Tukitoimet mietitään aina lapselle henkilökohtaisesti yhdessä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa. - Tehtäviä helpotetaan. - Tuki voi olla mm. aikuisen tiivistä ohjausta.

Lapsen tukeen liittyvät ratkaisut	Työskentelytavat	<ul style="list-style-type: none"> - Aikuisten resurssia kohdennetaan resurssien rajoissa. - Muuten ryhmässä paikka aikuisen lähellä. - Muuten ryhmässä aikuisen jatkuva tuki yritetään järjestää. - Ryhmässä toimii siis kolme aikuista, joten sisäisiä opetusjärjestelyjä esiopetuksen aikana on helppo järjestää. - Ryhmässä on 3h/pvä kolme aikuista, tämä mahdollistaa sen, että apua tarvitseville riittää aikuisia auttamaan. - Eskareissa esiopettajan apuna lastenhoitaja/lastentarhanopettaja. - Mikäli lapsi on tullut esikouluun tehostetulla tuella, hänellä on kolme pätevää aikuista tukena.
	Laaja-alaisen erityisopettajan tukitoimet	<ul style="list-style-type: none"> - Laaja-alaisen erityisopettajan tukitoimia mahdollisesti myös. - Tukitoimena meillä erityisopetusta 1h/vko/ryhmä.
		Jos lapsella on oppimisen ongelma, hän saa laaja-alaisen erityisopettajan opetusta ainakin tunnin viikossa.
		Oppilas on elan toiminnanohjauspienryhmässä tunnin viikossa.
		Laaja-alaisen erityisopettajan yksilö- tai pienryhmäopetusta tarpeen mukaan (äidinkieli/suomen kieli, hahmottaminen, matematiikka, työskentelytaidot jne.)
		- Mikäli lapsi on tullut esikouluun tehostetulla tuella, hänellä on erityisopettajan tuki.
Lapsen tukeen liittyvä yhteistyö	Oppilashuollon kuraattoripalvelut	Sosiaalisissa ja käyttäytymisen ongelmissa apuna ja tukena on usein kuraattori, hänen kanssaan lapsi voi työskennellä myös kerran viikossa.
	Oppilashuollon psykologipalvelut	Psykologipalvelut tulevat koulupsykologilta.